



**Foreldres opplevelse av å delta i veiledning i
regi av barneverntjenesten**

«Et sted der jeg ikke lurte meg selv»

Gaute Sørensen

VID vitenskapelige høgskole

Oslo

Masteroppgave

Master i familieterapi og systemisk praksis

Veileder: Lennart Lorås

Antall ord: 21453

30.mai. 2018

Sammendrag

I dette studiet har målet vært å få mer kunnskap om foreldres opplevelse og forståelse av å motta veiledning i regi av en barneverntjeneste. Problemstillingen var:

«Hva er foreldrenes opplevelse av å delta i veiledning i regi av barneverntjenesten?»

For å finne svar på problemstillingen har jeg valgt å intervjuet et foreldrepar, to mødre og en far. Jeg brukte en semistrukturert intervjuguide og analyserte mine funn med hjelp av fortolkende fenomenologisk analysemetode (IPA). I analysen kom jeg frem til tre hovedfunn:

1. Møte med barnevernet var ubehagelig
- 2.. Møte med familieveileder ble en trygg havn
- 3..Veiledningen gav ny og nyttig innsikt til handling

Jeg har diskutert de tre hovedfunnene ut fra et systemisk perspektiv og teoriene som jeg presenterer i teori kapitlet. Intervjupersonene har beskrevet et svært ubehagelig første møte med barneverntjenesten. De har også vært tydelige på hvor forskjellig de opplevde det første møte med barnevernet, og deres opplevelse av å motta foreldreveiledning i en veiledningskontekst. Foreldreveiledning blir gitt av ansatte familieveiledere i en tiltaksavdeling som er lokalisert i en bygning adskilt fra resten av barnevernet. Alle intervjupersoner sier at de har opplevd veiledningen svært nyttig. Samtlige beskriver en veiledningsprosess som har vært preget av en god relasjon til veileder. Prosessen har vært viktig, og de har ervervet seg ny kunnskap som de bruker i kontakt med sine barn et år etter avsluttet veiledning.

Forord og takk

Det er med takknemlighet jeg kjenner hvor viktig det har vært å ha gode mennesker rundt meg, som har støttet og heiet på meg for at jeg skulle komme i mål med denne oppgaven.

Jeg vil spesielt rette en stor takk til min nærmeste leder Jorunn, og arbeidsplass som la til rette for, og støttet mitt ønske om å skrive en master. Takk til min leder og kollegaer som har støttet og oppmuntret meg gjennom hele prosessen. Takk til min medstudent, kollega og venn Elin som jeg har hatt gleden av å dele master løpet med.

En stor takk til mine informanter som brukte av sin tid og stilte seg til disposisjon for å bli intervjuet av meg, slik at det ble mulig å gjennomføre en studie på det jeg ønsket å forske på. Uten deres generøsitet hadde ikke prosjektet vært mulig.

Tusen takk til klasselærer og veileder Lennart Lorås som har gjort at fullføringen av denne studien ble mulig. Dine oppmuntringer og raske tilbakemeldinger har vært uvurderlige. Din kunnskapsrikdom og engasjement i veiledningsgruppen har vært en uforglemmelig berikelse og inspirasjon til å gjennomføre masterstudiet.

Min veiledningsgruppe bestående av mine kjære medstudenter Jacob, Elin, Siv, Britt Mari og Christine med Dr. Lennart Lorås i spissen vil for alltid bli stående som et viktig og vakkert minne. De prosessene vi gikk gjennom, og læringsmiljøet vi skapte, har vært en unik opplevelse og merkelig energigivende.

En stor takk til min kjære familie, min kjære datter Hannah og min kjære sønn Endre som har heiet på meg. Min kjære fru Veslemøy som har vært en uvurderlig støtte, inspirasjonskilde og diskusjonspartner.

Gaute Sørensen

Stavanger, Mai 2018

Innhold

Sammendrag	2
Forord og takk	3
1 Innledning	6
<i>1.1 Bakgrunn for valg av tema</i>	6
<i>1.2 Presentasjon av oppgaven</i>	6
1.2.1 Avgrensning av studien	7
<i>1.3 Oppgavens oppbygging</i>	7
2 Teori og litteraturgjennomgang	9
<i>2.1 Circle of Security-parenting</i>	9
2.1.1 Tilknytningsteori	12
2.1.2 Psykoedukasjon	12
<i>2.2 Sosialkonstruksjonisme</i>	13
<i>2.3 Narrativ praksis</i>	14
<i>2.4 Systemisk familieterapi</i>	16
<i>2.5 Samarbeidsorientert tilnærming</i>	19
<i>2.6 Makt</i>	20
<i>2.7 Skam</i>	21
<i>2.8 Aktuell forskning</i>	21
3. Metodologi	24
<i>3.1 Vitenskapsteoretisk ståsted, fenomenologisk – hermeneutisk forståelsesramme</i>	24
<i>3.2 Forskningsdesign: Kvalitativ tilnærming</i>	25
<i>3.3 Interpretativ Phenomenological Analysis</i>	25
<i>3.4 Kvalitativt forskningsintervju</i>	26
<i>3.5 Utvalg og rekruttering</i>	26
<i>3.6 Utforming av intervjuguide</i>	27
<i>3.7 Gjennomføring av intervjuene</i>	28
<i>3.8 Transkribering</i>	29

3.9	<i>Analyse</i>	30
3.10	<i>Validitet og Reliabilitet</i>	31
3.11	<i>Forskningsetiske hensyn</i>	32
4	Presentasjon av funn	34
4.1	<i>Møte med barneverntjenesten var ubehagelig</i>	35
4.1.1	<i>Respekt fantes ikke</i>	35
4.2	<i>Møte med familieveileder ble en trygg havn</i>	36
4.2.1	<i>Vi traff noen vi kunne våge å ha tillit til</i>	39
4.2.2	<i>Veiledningen gav rom for refleksjoner</i>	41
4.3	<i>Veiledningen gav ny og nyttig innsikt til handling</i>	43
4.3.1	<i>Veiledningen bidro til et empatisk skifte</i>	46
4.4	<i>Sammendrag</i>	48
5	Diskusjon	50
5.1	<i>Oversikt over funn</i>	50
5.2	<i>Møte med barneverntjenesten var ubehagelig</i>	50
5.3	<i>Møte med familieveileder ble en trygg havn</i>	52
5.4	<i>Veiledning gav ny og nyttig innsikt til handling</i>	55
5.5	<i>Implikasjoner for praksis</i>	59
5.6	<i>Implikasjoner for forskning</i>	59
5.7	<i>Mulige svakheter med studien</i>	60
6	Avsluttende kommentarer	62
	<i>Vedlegg 1</i>	68
	<i>Vedlegg 3</i>	72
	<i>Vedlegg 4</i>	74

1 Innledning

Denne studien retter oppmerksomheten mot hvordan foreldre opplever å motta veiledning i regi av en barneverntjeneste gjennom en tiltaksavdeling. Studien fokuserer på hvordan foreldre opplever, og forstår en situasjon hvor veiledning noen ganger også kan oppfattes som et krav. Jeg ønsker å få mer kunnskap om hvordan foreldre opplever veiledningen generelt der familieveileder benytter seg av flere tilnæringsmåter, men også hvordan Circle of Security Parenting (COS-P) oppleves. På bakgrunn av oppgavens beskjedne omfang er det ikke mulig å vektlegge alle veiledningstilbud like mye. Jeg valgte derfor å ha et større fokus på hvordan foreldrene opplevde å motta foreldreveilednings programmet COS-P. Alle intervjupersonene i studien hadde i løpet av veiledningsperioden gjennomgått dette programmet. Jeg vil ikke gå i dybden på de enkelte delene i COS-P programmet, men ha fokus på dialogene og opplevelsen foreldrene fikk totalt sett.

Intervjupersonene mottok også annen type veiledning som ikke var manual basert. Denne veiledningen var basert på samtale og refleksjoner. Det vil også være av interesse å få mer kunnskap om hvordan familieveilederne hjalp foreldrene til å utvide sin kunnskap og forståelse ved hjelp av en slik tilnærming. Erfaringene foreldrene fikk i veiledningsforløpet vil bli belyst gjennom studien

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Jeg har i flere år jobbet som familieveileder i en barneverntjeneste. I den tiden jeg har jobbet som veileder har jeg ofte lurt på om endringer foreldrene har gjort i sine liv, som mennesker og som foreldre, varer over tid. Min erfaring er at flere foreldre har utbytte av å motta veiledning, og i tillegg etablert et mer positivt syn på barnevernet.

1.2 Presentasjon av oppgaven

Problemstilling for denne studien er: «Hva er foreldrenes opplevelse av å delta i veiledning i regi av barneverntjenesten?»

Med utgangspunkt i problemstillingen for studien har jeg tre forsknings spørsmål.

1. Hvordan opplever foreldrene/dere å motta veiledning i regi av barneverntjenesten, der COS-P er en del av veiledningen

2. Hvorvidt opplever dere forståelse for deres historier, bakgrunn og kultur?
3. På hvilken måte er kunnskapen og erfaringene fra veiledningen synlig i dag?

I veiledning av foreldre brukes ofte begrepene foreldreveiledning og veiledning av foreldre om en annen, for å belyse den samme situasjonen. I denne oppgaven vil jeg bruke foreldreveiledning og veiledning slik det passer best i teksten. Det samme gjelder med hensyn til bruken av begrepene familieveileder og veileder.

1.2.1 Avgrensning av studien

I hovedsak er jeg opptatt av hvordan veiledning oppleves av foreldre som mottar veiledning i regi av barneverntjenesten. Når foreldre mottar veiledning i regi av barnevernet er det på bakgrunn av en søknad fra kontaktpersonen til familien. Foreldre som blir tilbudt veiledning representerer et bredt spekter av befolkningen. En tiltaksavdeling må derfor ha et flere veiledningstilbud, slik at type veiledning best mulig kan tilpasses den enkelte forelderen og familiene.

Rammene for studien gjør at det ikke er mulig å se veiledning i lys av alle veiledningstilbudene en tiltaksavdeling kan tilby. Jeg har derfor valg å intervju foreldre hvor Circle of Security Parenting (COS-P) har vært en del av veiledningen. Grunnen til at valget falt på å intervju foreldre som hadde mottatt COS-P veiledning, er at det er et populært og ofte brukt foreldreveilednings program i barnevernet. I studien vil jeg også være opptatt av om familieveilederne benytter andre tilnæringsmåter i veiledningen, og hvordan det blir ivare tatt.

1.3 Oppgavens oppbygging

I kapittel to vil jeg presentere teori som er relevant for min problemstilling og studiens mål. Avslutningsvis i dette kapitlet vil jeg presentere relevant forskning. Studiens metodologi redegjøres for i kapittel tre hvor de metodemessige valgene er presentert. Her kommer også en beskrivelse av reliabilitet, validitet og forskningsetiske hensyn. I kapittel fire presenteres studiens tre hovedfunn som ble identifisert ved bruk av analysemetoden IPA. I kapittel fem vil jeg diskutere hovedfunn i lys forskningsspørsmålet, og teorien som er presentert i teorikapitlet. Jeg vil også redegjøre for implikasjoner for praksis og forskning, samt

begrensninger og svakheter ved studien. Avslutningsvis i kapittel seks vil jeg kort gi en oppsummering av funnene.

2 Teori og litteraturgjennomgang

I dette kapitlet vil jeg presentere relevant teori og litteratur som danner rammeverket rundt studien. Hensikten med studien var å få mer kunnskap og forståelse rundt problemstillingen «hva er foreldres opplevelse av å delta i veiledning i regi av barneverntjenesten». Jeg vil gjøre rede for min forståelse av begreper innenfor familierapifeltet og begreper som er relevante i forhold til foreldreveiledning. Avslutningsvis vil jeg presentere aktuell forskning.

2. 1 Circle of Security-parenting

Foreldre som blir tilbudt veiledning i regi av en barneverntjeneste veiledes ofte i foreldreveiledningsprogrammet Circle of Security–parenting (COS-P). For tiden er dette et populært veiledningsprogram i barneverntjenesten. COS-P er utviklet i Spokane, i staten Washington av Bert Powell, Glen Cooper og Kent Hoffmann. Sammen drev disse tre en klinisk praksis og forskning i flere år. De forsket på tilknytningsteori, og har vært konsulenter i Circle of Security - relaterte forskningsprosjekter med fokus på å samle inn data om risikoforeldre. Fengslede mødre, risikofamilier og tenåringsmødre har vært viet oppmerksomhet i deres arbeid (Powell, Cooper, Hoffman & Marvin, 2014). På bakgrunn av erfaringer de gjorde seg gjennom arbeidet, ble det et poeng å lage et veiledningsprogram som selv en 16 år gammel mor med høy risiko ville forstå (Brandtzæg, Smith & Torsteinson, 2011).

For å imøtekomme behovet for et målbart og lettere tilgjengelig veiledningsprogram utviklet Powell, Cooper og Hoffman foreldreveiledningsprogrammet COS-P, et 8 ukers DVD- basert program til veiledning av foreldrepar, enslige foreldre eller grupper (Powell et al., 2014). COS-P er et psykoedukativt foreldreveiledningsprogram basert på forskning og tilknytningsteori. Veiledere som bruker programmet må ha gjennomgått et 4 dagers kurs før de kan benytte programmet i veiledning med foreldre (Brandtzæg, et al., 2011).

Den overordnede målsettingen med programmet er å hjelpe foreldre til å forstå hvordan deres tilgjengelighet påvirker barnets ulike behov i forhold til utforskning og tilknytning. Programmet behandler inngående hvordan foreldrenes tilgjengelighet påvirker barnet når foreldrenes tilgjengelighet er begrenset (Brandtzæg, et al., 2011 s. 115).

COS-P sirkelen, eller trygghetssirkelen, er grafisk framstilt som en sirkel som viser barnets behov når det går ut på sirkelen for å utforske, og barnets behov når det kommer tilbake til

den trygge basen som er foreldrene. Foreldrene er symbolisert med to hender og kalles trygg havn og trygg base.

COS-P programmet benytter seg av grafisk materiale, filmklipp og foreldrefleksjoner rundt det som vises på filmklippene. En kommentatorstemme presenterer tilknytningsteori og en veileder som har ansvar for å lede refleksjonene med foreldrene (Brandtzæg, et al., 2011). Gruppelederen har ansvaret for å lede refleksjonene med foreldrene som deltar i veiledningen. COS-P veiledningen kan gjøres i grupper, eller individuelt. Ved å gjennomgå programmet individuelt har familieveileder og foreldre en større mulighet til å utforske hvilke utfordringer foreldrene opplever i møte med sine barn.

Til hvert kapittel er det utarbeidet grafisk materiale som illustrerer kompliserte temaer, for eksempel tilknytningsstrategier som er egnet til å supplere eller forenkle innholdet i DVD-en. Grafikken skal tydeliggjøre tilknytningsteorien som deltakerne blir presentert for. Dette grafiske materialet benevnes ofte som veikart gjennom COS-P programmet og er laget for å gjøre tilknytningsstrategier lettere forståelig for deltakerne i veiledningen (Brandtzæg et al., 2011 s. 114).

DVD-en og manualen består av 8 kapitler, med forskjellige temaer og målsettinger som gjennomgås i hvert kapittel. Jeg vil her i korte trekk nevne manualen og COS-P sirkelens innhold og målsetting i kapitlene (Powell, et al., 2014).

Kapittel 1 er en introduksjon til trygghetssirkelen i sin enkleste form.

Kapittel 2 er en grundigere innføring i trygghetssirkelen og utforsking i barnas behov rundt hele sirkelen.

Kapittel 3 handler om å være med barna i deres følelser og hjelpe foreldrene til å se følelsene til barna, og å skape en relasjon der følelser kan deles. Dette er veien til å bygge et solid emosjonelt fundament for barnet.

Kapittel 4 lærer foreldre en enkel modell som kan fremme inntoning i forhold til barnas skiftende oppmerksomhet og emosjoner, og være sammen med spedbarnet i deres følelser.

Kapittel 5 er en grundig innføring i veien til trygg tilknytning, og lærer foreldrene å gjenkjenne signaler og feilsignaler som barnet gir, og dermed fremme et empatisk skifte hos foreldrene.

Kapittel 6 handler om utforskning av foreldrenes utfordringer og hjelpe dem til å se nødvendigheten av å balansere det å være større, sterkere, klok og snill.

Kapittel 7 handler om brudd og reparasjon i relasjoner mellom barn og foreldre og hjelper foreldre til å forstå den underliggende informasjonen som ligger i barnets adferd.

Kapittel 8 er sammendrag og repetisjon av veiledningens innhold. Det gir også foreldrene en mulighet til å oppsummere hva som har vært nyttig i veiledningen (Brandtzæg, et al., 2011, s. 115 -117).

For at barn skal oppleve trygge relasjoner til sine foreldre mener Brandtzæg (et al., 2011) at det må ligge som en forutsetning at de uanstrengt kan søke trøst og beskyttelse hos sine foreldre når de trenger det. Foreldrene må ha evne til å se barnets behov på en slik måte at de kan følge barnets behov når det er mulig, samtidig som foreldrene bør være tydelig og ledende, og kunne ta styringen når det trengs. Er foreldrene for mye styrt av egne behov og følelser kan de miste evnen til å være sensitive overfor barnets behov. Måten de ser barnet på er avgjørende for om de klarer å ta barnets perspektiv, og være med barnet og hjelpe til med å organisere deres følelser. Det er i denne sammenheng at fokuset på mentalisering og evnen til å reflektere bringes inn (Brandtzæg et al., 2011 s. 103).

Mentalisering blir definert som evnen til å være oppmerksom og regulerende i forhold til andre og egne affektive og mentale tilstander (Fonagy, Gergly, Jurist, & Target, 2002). Denne egenskapen beskrives som en implisitt og spontan kapasitet som i utgangspunktet ikke er styrt på en bevisst måte (Fonagy et al., 2002).

I sin bok «Barn i Risiko», beskriver Kvello (2015) flere nyanser av mentalisering. I denne sammenheng vil jeg kort nevne betydningen av implisitt og eksplisitt mentalisering. Implisitt mentalisering handler om personer som intuitivt fanger opp den andres signaler før de er kommunisert, eller blir oppmerksom på sine egne reaksjoner og emosjoner før man reflekterer over dem. Eksplisitt mentalisering er der hvor en er bevisst, eller reflekterer og aktivt prøver å forstå seg selv og - eller andre. Det kan handle om å være utforskende og positivt nysgjerrig, og ha en kognitiv og emosjonell inntoning på den andre (Kvello, 2015 s. 123). Kvello (2015) hevder at gode mentaliseringsevner gjenkjennes ved at en har et fleksibelt skifte mellom eksplisitt og implisitt mentalisering. I foreldreveiledning er det et ønsket og langsiktig mål at den eksplisitte mentaliseringen går over til å bli implisitt mentalisering (Kvello, 2015 s.123)

2.1.1 Tilknytningsteori

COS-P programmet anvender begrepene sikker base og trygg havn, som er illustrert som hender i trygghetssirkelen. Hendene representerer foreldrene. Bowlby (1988, s. 19) beskriver at foreldrene representerer en sikker base ved at de er tilgjengelige og klare til å reagere når barnet trenger oppmuntring og hjelp, men kun griper inn når det er absolutt nødvendig. Tilknytningsteori slik den ble utformet av Bowlby (1988) handler om kvaliteten på det emosjonelle båndet mellom personer som er viktige for hverandre.

Kvello (2015) hevder at barn opplever sin tilknytning ut fra sine behov og omsorgspersonens evne til å møte behovene. Omsorgspersonen skal se barnet som en person man knytter seg til og har en sterk og følelsesfylt relasjon til (Kvello, 2015). I engelsk litteratur benevnes det som bonding. Bonding handler i hovedsak om hvordan omsorgspersonen klarer å romme hele eller deler av barnet. Kvaliteten på omsorgspersoners bonding avgjør hvilken tilknytning barnet utvikler til omsorgspersonen (Kvello, 2015).

2.1.2 Psykoedukasjon

Foreldre kan ha problemer med å forstå barnets behov fordi de selv har hatt foreldre som har vært lite tilgjengelige. Psykoedukativ tilnærming ble viktig for at foreldre skulle få opplæring i barns behov, og hvordan barna uttrykte sine behov. Dette ble derfor en del av COS-P programmet (Brandtzæg, et al., 2011). Psykoedukasjon ble opprinnelig utviklet for å hjelpe pårørende til schizofrene til å gi best mulig hjelp til den syke. Ideen var at hvis de pårørende fikk kunnskap om lidelsen, og om hva som virket forsterkende eller dempende, kunne det ha en behandlingsmessig effekt. Ved at pasienten følte seg sett og forstått av pårørende, kunne det bidra til å bedre tilstanden til vedkommende (Brandtzæg, et al., 2011, s. 112).

Psykoedukasjon ble videreutviklet innenfor tilknytningsbaserte behandlingsmetoder, og i COS-P materialet finner man en godt utviklet form for psykoedukasjon.

Tanken bak var at omsorgspersonene måtte få opplæring i hva som var barns emosjonelle behov og hvordan disse ble uttrykt. På den måten fikk foreldre en forståelse og et språk om tilknytningsteori som de kunne bruke i samhandling med sine barn (Brandtzæg, et al, 2011). Min erfaring er at noen foreldre ikke har en referanseramme om hvordan man kan være gode nok foreldre. I veiledningen er det da viktig å være sensitiv på om de ber om råd om hvordan de skal møte barna i gitte situasjoner, og imøtekomme det.

2.2 Sosialkonstruksjonisme

Ut fra postmodernismens paradigme vokste sosialkonstruksjonismen fram som en filosofisk retning på 1960- og 1970-tallet og «forbindes som regel med de tidlige arbeidene av sosiologene Berger og T. Luckman (1966) *The social Construction of Reality*» (gjengitt fra Anderson, H. 2003 s. 70; Lundby, 1998).

I nyere tid er det samfunnsvitenskapelige teoretikere som blant andre Jerome Bruner (1986), John Shotter (1982), som forbindes med sosialkonstruksjonismen, men Gergen (2010) regnes av mange som den fremste talsmann som beskriver sosialkonstruksjonismen (Anderson, 2003). «Sosialkonstruksjonisme kan forstås som et samlebegrep for flere samfunnsteoretiske teorier, der postmodernisme og poststrukturalisme også utgjør sentrale begreper i diskursen» (Johnsen et al., 2012, s. 34).

Det er ingen fast definisjon på sosial konstruksjon «det forholder seg snarere således, at de sosialkonstruksjonistiske ideer springer ut fra en dialogisk prosess, en fortløpende dialog, som alle - også du som leser - kan bidra til» (Gergen, 2010 s.13). Sosialkonstruksjonismen beskriver hvordan konstruksjoner blir til gjennom relasjoner, språk og historie (Gergen & Gergen, 2005). Den sosialkonstruksjonistiske epistemologi vil ligge som et grunnleggende premiss for studien, da det er min teoretiske posisjon i mitt møte med de menneskene jeg treffer i mitt arbeid som veileder. Jeg må ta utgangspunkt i at de menneskene jeg møter har egne tanker, følelser, holdninger og overbevisninger og erkjenne det (Johnsen & Torsteinson, 2012). Sosialkonstruksjonistiske perspektiver er tuftet på ideer om at mennesket konstruerer sin forståelse gjennom sine historier og sine språklige og sosiale interaksjoner med andre mennesker (Lundby 1998). Et kjennetegn er også at en forholder seg kritisk til objektiv kunnskap. Det er ikke mulig å være objektiv med hensyn å forstå relasjoner mellom mennesker, og deres måter å forstå verden på. Kunnskap og forståelse skapes gjennom språket og diskurser i den kulturen en lever i (Johnsen & Torsteinsson, 2012, s.33-34). Diskurs blir definert som «en bestemt måte å tale om og forstå verden (eller et utsnitt av den) på» (Thagaard, 2013, s. 124). Sosialkonstruksjonismen peker også på at det er en direkte sammenheng mellom forståelse og handling. «Dersom jeg tror at familien er årsaken til barnets problemer, vil jeg handle i tråd med denne overbevisningen og derved skape en slik virkelighet» (Johnsen & Torsteinsson 2012, s. 34).

I og med at sosialkonstruksjonistiske tanker blir mer utbredt, øker også de kritiske refleksjonene rundt våre «sannheter» (Gergen & Gergen, 2005). Det er ikke lenger noen som

kan påberope seg å sitte med sannheten i vårt demokratiske samfunn. Det ville i så fall vekket kraftige reaksjoner, og nye konstruksjoner vil oppstå om samme fenomen (Gergen & Gergen, 2004, s. 19). Det er her nærliggende å trekke en parallell til samtaler med familier som kommer i veiledning. Foreldrene kan gjerne fortelle sin historie om seg selv på en spesiell måte og være «låst» i den konstruksjonen. I en veiledningssituasjon kan veileder og foreldrene inngå i refleksjoner slik at foreldrene kan danne nye konstruksjoner om seg selv som er mer preget av å være nye og mer foretrukne historier.

2.3 Narrativ praksis

Narrativ praksis ble utviklet av Michael White og David Epston tidlig på 1980 tallet (White, 2008). De hentet inspirasjon fra Bateson (1972) - (2005) og systemisk tilnærming i sin utvikling av narrativ terapi. De brukte narrativ som en metafor som sier at mennesker opplever og erfarer sine liv gjennom de historiene andre forteller om oss, og de historiene vi forteller om oss selv (Lundby, 1998). Historier om oss selv kan fortelles på flere måter. Foreldre som kommer i kontakt med barnevernet kan ha en oppvekst preget av omsorgssvikt og savn. Narrativ tilnærming kan i en slik sammenheng brukes til å få fram foretrukne historier om dem som foreldre. Historier om at de gjør andre ting overfor sine barn enn det foreldrene gjorde overfor dem. Ved hjelp av ny-fortellende samtaler blir personen oppmuntret til å fortsette å fortelle historier fra sine liv, ikke bare problemhistorier. Oppmerksomheten rettes mot betydningsfulle erfaringer som er annerledes enn problemhistorien. White (2008) benevner det som unike resultat eller unntak fra problemhistorien (Lundby, 2009; White, 2008). I en slik tilnæringsmåte vil veileder invitere foreldrene til å utvikle andre historier ved å stille andre typer spørsmål som oppmuntrer foreldre til å ta i bruk mer av sin livserfaring og sine meningsskapende ressurser. Etter hvert blir de alternative historiene fyldigere og mer rotfestet, og kan gi dem et fundament for nye initiativ til å takle problemer i sine liv (Lundby, 2009; White, 2008).

Et annet viktig begrep med hensyn til å få fram mer foretrukne historier i en veiledningskontekst er det fraværende men implisitte i historiene foreldrene beskriver (Lundby, 2009). Med det menes at det alltid må være noe fraværende, men implisitt i alle historiene som fortelles. Det finnes en mulig fraværende historie som er mer foretrukket og rikere enn den problemhistorien som oftest fortelles. White sier at vi må lytte dobbelt til det klienten sier. Vi skal lytte til problemhistoriene, men også lytte etter åpninger eller

antydninger til det fraværende men implisitte i historien (Lundby, 2009). Bateson (2005) sier også at enhver beskrivelse er bare den synlige delen av en dobbel beskrivelse (Bateson, 2005). Når det er mulig å beskrive en trist historie er det på bakgrunn av at en har en kjennskap til det motsatte. Enhver problemmettet setning eller fortelling kan bare eksistere i forhold til «sitt andre» og den bygger på dette forholdet» (Lundby, 2009 s. 95) Eksempelvis hvis en person beskriver at han ikke mestrer noe, er det på bakgrunn av en erfaring at han har opplevd å mestre noe en gang. Virkningen av å få fram historier som handler om mestring kan bidra til at personen endrer fokus mot muligheter i sitt eget liv.

Dallos og Vetere (2009) presenterer i sin bok «Systemic Therapy and Attachment Narratives», en integrering av disse tre tilnærmingene systemisk terapi og teori, narrativ teori og terapi, og tilknytningsteori (Dallos, & Vetere, 2009). Intensjonen var ikke å lage en ny form for terapi, men mer å skissere den fremvoksende integrering av disse forskjellige tilnærmingene. De ønsket også å vise at tilknytningsteori og narrativ terapi kan være nyttig for en systemisk terapeut (Dallos, & Vetere, 2009). Dallos begrunner integrering av de tre forskjellige perspektivene, narrativ, systemisk og tilknytningsteori ved at han peker på noen kjente begrensninger innenfor hver av disse perspektivene. Begrensningene han peker på er følgende:

I systemisk teori og terapi trekker Dallos (2009) fram at:

- Det er en risiko for at man kan neglisjere individuelle følelsesmessige erfaringer.
- At det mangler et utviklingsperspektiv.
- At nyere familierapi og narrativ tilnærming er ikke opptatt av mønster i samhandling og kommunikasjon, og heller ikke forbindelsen mellom mønster og symptom (Dallos & Vetere 2009; Johnsen et al., 2012).

I forhold til narrativ teori og tilnærming stiller han spørsmålene om:

- Hvordan dannes narrativer i familier og i parrelasjoner?
- Er det forskjeller i personers evne, muligheter og kunnskap til å utvikle narrativer?
- Hva er koblingen mellom narrativer, familiemønster og følelser?
- Hvordan er relasjoner konseptualisert (Dallos & Vetere, 2009).

I forhold til tilknytningsteori stiller han spørsmålene om:

- Har biologien for stor betydning og kan «den føre til en deterministisk oppfatning» (Johnsen et al., 2012).

- Er det for stort fokus på mor - barn forholdet, og får mor eller primær omsorgspersonen all skyld, og er det dyadiske fokuset for enkelt (Dallos og Vetere, 2009).

Dallos mente at det ville være nyttig å integrere systemisk narrativ og tilknytningsteori på bakgrunn av disse begrensningene. Arlene Vetere sier at ved å integrere tilknytningsteori og systemisk terapi hjelper det mennesker til å snakke om og regulere emosjoner, samt lære seg å tolerere andre menneskers emosjoner, og tolerere negative følelser hos andre (Dallos og Vetere, 2009; Johnsen et al., 2012 s.93).

2.4 Systemisk familierapi.

Enkeltmenneskenes forståelse av verden utvikles i samspill med andre gjennom språket og egne tankemessige konstruksjoner (Frøyland, 2017 s. 22). Systemteori inneholder ikke noen psykologisk teori i seg selv, slik systemisk familierapi gjør. For å kunne anvende systemteori på sosiale forhold, må den knyttes til annen teori. «Kommunikasjonsteori er et eksempel på en systemteori knyttet til menneskelig samhandling, og dannet et viktig grunnlag for den systemiske retningen» (Frøyland, 2017 s, 21).

Barneverntjenesten i den kommunen hvor jeg intervjuet foreldrene fra, har nedfelt i sin faglige plattform at de skal ha en systemisk tilnærming, og grunnholdning overfor brukerne. I praksis betyr det at barneverntjenesten bygger sin tilnærming på at det gir lite mening i å prøve å forstå barnets problem uten å se det i sammenheng med familien (Johnsen & Torsteinsson 2012). «Vår følelse av hvem vi er, er nært forbundet med våre relasjoner – både til andre mennesker og sammenhenger hvor vi bor» (Stratton, Pote, Cottrell, Boston, Shapiro & Hanks. s.3, 2009). «Når relasjoner ikke gir oss det vi trenger, mister vi vår følelse av komfort og trygghet om den personen vi er» (Stratton et al., s.3, 2009).

Bateson (2005) introduserte i 1972 en sirkulær epistemologi der han sier at for å forstå menneskelige systemer må en se årsakssammenhengen i et sirkulært perspektiv (Bateson, 2005). En sirkulær tenkemåte handler om at en retter oppmerksomheten mot interaksjonen mellom medlemmene i familien snarere enn å se på patologien hos foreldrene eller hos barnet (Johnsen & Torsteinson, 2012). I arbeidet med å veilede foreldre er det et poeng å ha fokus på systemet i familien, deres forståelse av familien, og hvordan de beskriver sin samhandling i forskjellige situasjoner. Gjennom at en i systemisk familierapi flytter fokuset mot en sirkulær tenkemåte kan det bidra til at foreldrene kan oppnå en utvidelse av sin måte å forstå

samspill på (Jonsen & Torsteinson, 2012). Dersom foreldrene blir kjent med de sirkulære prosessene, er det et mål at de kan gjøre en endring i måten de møter barnet på. Da kan nye, mer foretrukne samhandlingsmønstre oppstå. På den måten kan små endringer bidra til at familiemedlemmer gjør andre ting som bryter med mønsteret familien er «fanget» i (Frøyland, 2017).

Systemisk familieterapi kan forstås på flere måter. Leeds Research Center har presentert en manual for systemisk familieterapi med en tilhørende etterlevelses-protokoll. Det er brukt prinsipper fra systemisk terapi etter Milano modellen (Boscolo, Ceccihin, Hoffman & Penn 1987), narrativ terapi (White & Epston, 1990), løsningsfokusert tilnærming (de Shazer, 1994), og samarbeidsbasert terapi (Anderson, 2012), (Pote, Stratton, Cottrell, Boston, Shapiro & Hanks. 2000; Lorås, s. 97, 2016). Manualen og etterlevelses-protokollen presenterer en god og presis beskrivelse av systemisk familieterapi (Lorås, 2016 s, 96)

Manualen beskriver 11 teoretiske funderte prinsipper for å veilede terapeuten i det terapeutiske arbeidet med familier. Disse 11 prinsippene er kort beskrevet:

- Systemfokus; det terapeutiske fokuset er på systemet som for eksempel, et familiesystem, og ikke på individet.
- Sirkularitet; Adferdsmønstre og hendelser kan sees i sammenheng med andre begivenheter som finner sted på samme tid, griper inn i hverandre, og gjensidig påvirker hverandre.
- Sammenheng og mønstre; «for å forstå relasjoner og utfordringer innenfor et familiesystem er det sentralt at terapeuten vurderer sammenhengene mellom samspillmønstre og kommunikasjon innad i familien». (Lorås 2016, s. 96).
- Narrativer og språk; personenes beskrivelser av seg selv kan utgjøre narrative om hvem vi er, og hvem våre familier er.
- Konstruktivismen; bygger på «ideen» om at hvert menneske skaper sitt meningssystem, gjennom indre mentale arbeidsmodeller, og bruker dem som referanse eller utgangspunkt for sine fortolkninger av hendelser og adferd.» (Lorås,2016, s.97).
- Sosialkonstruksjonisme; mening skapes gjennom språket. Sosiale interaksjoner mellom mennesker er hele tiden i utvikling og er kontekstavhengig.
- Kulturell kontekst; alle familier lever i sin egen kulturelle kontekst hvor premisser, hendelser og mening skapes.

- Makt; det er alltid et maktsystem innad i familiesystemet. Det er derfor viktig at veileder er refleksiv med hensyn til maktforholdene i familiesystemet, og mellom veileder og familien.
- Samskapende praksis; i en terapeutisk relasjon er virkeligheten samkonstruert mellom terapeuten og familien de møter. Terapeuten er derfor å anse som en del av det terapeutiske systemet.
- Selvrefleksivitet; terapeuten er selvrefleksiv til sitt terapeutiske arbeid, og det er avgjørende at terapeuten er bevisst egne konstruksjoner, fordommer og hvordan dette påvirker det terapeutiske arbeidet og relasjonene.
- Fokus på styrker og løsninger; terapeuten bør ha et ikke-patologiserende syn på familiesystemet. Familien bør bli møtt med forståelsen av å inneha styrke og mulige løsningsforslag. Det er derfor viktig å anerkjenne at det er flere alternative løsninger for hver enkelt families endringsprosess, og at familien selv er best egnet til å generere hensiktsmessige løsninger (Pote, Stratton, Cottrell, Boston, Shapiro & Hanks. 2000; Lorås, s. 97, 2016).

Den systemiske retningen er ikke en metode, men en tenkemåte som ikke ser individet som problembæreren, men at problemene ligger i den sirkulære interaksjonen mellom individene i systemet. Systemisk praksis legger vekt på kontekstens betydning med hensyn til hvem vi er, tenker og føler (Frøland, 2017). Bateson (2005) sier at det er «relasjonen mellom kontekst og dens innhold som er av interesse». I en veiledningssituasjon vil veileder og foreldre som er i veiledning i regi av barnevernet danne en kontekst, hvor alle vil være en del av konteksten. Ordet kontekst betyr sammenheng, og innbyr til å se enkeltindividene i lys av hverandre (Ekeland, 2014). Mening skapes ved at vi ser en handlingssekvens som inngår i en større vev, og sees som en del av et mønster. Det kan skapes mening ved at en forsøker å se ting i sin sammenheng (Ekeland, 2014). I en kontekst hvor veiledning gis til foreldre i regi av en barneverntjeneste, vil relasjonen mellom veileder og foreldre være avgjørende for hvordan dialogen mellom dem blir. I dialogen og refleksjonene kan ideer og oppfatninger deles, og nye ideer og konstruksjoner kan dannes (Gergen & Gergen, 2005).

I systemisk tilnærming er det et poeng at problemet behandles i den sammenheng de opptrer i. Der det er grunn til å tro at problemene til barnet handler om den relasjonelle tilknytningen barnet har til sine foreldre, er det viktig å få kunnskap om hvordan foreldrene forstår problemets karakter (Jensen 2007). Veiledning over en periode kan bidra til at

foreldrene kan forstå barnets signaler på en slik måte at de klarer å møte barnet på måter som ivaretar barnet godt nok.

2.5 Samarbeidsorientert tilnærming

Samarbeidsorientert tilnærming er nært knyttet til Harlene Anderson og Harry Goolishian og deres arbeid. Anderson sammen med Harry Goolishian var en av grunnleggerne av Houston Galveston Institute, som tilbyr psykoterapeutisk behandling og trening (Anderson, 2003).

Deres samarbeid strakte seg over ca. tjue år, og sammen skrev de flere artikler om samarbeidsorientert tilnærming (Anderson, 2003).

Anderson (2003) ble tiltrukket av postmodernismen i sitt arbeide med å finne bedre måter å samtale med sine klienter på. Det er det postmodernistiske paradigme som danner rammen om utviklingen av samarbeidsorientert språkssystemisk tilnærming. Anderson endret senere dette begrepet til samarbeidsorientert tilnærming (Anderson, 2003)

Begrepene samarbeidsorientert tilnærming og språkssystemisk henviser til Andersons beskrivelse av terapi som et språklig system og en språklig begivenhet hvor mennesker engasjerer seg i en samarbeidende relasjon og samtale (Anderson, 2003, s. 26). Klientens stemme får større betydning, og ideen om terapi eller veiledning som et forum der klienter og terapeuter snakker sammen, kommer i forgrunnen. Terapeuten er ikke lenger ekspert, men en person som «ikke-vet», men lytter og mottar informasjon. Dette er kalt den «ikke-vitende posisjon». Den ikke-vitende posisjonen er også et viktig og avgjørende prinsipp i den samarbeidsorienterte språkssystemiske tilnærmingen. Posisjonen fritar terapeuten fra å være ekspert med hensyn til hvordan klienter skal leve sine liv (Anderson, 2003). Ikke-vitende holdning handler om å lytte aktivt til det klienten sier, og vise at det klienten sier er verd å lytte til (Bagge, 2007). Den ikke-vitende holdning handler ikke om at terapeuten er uvitende, men at terapeuten eller veilederen aldri kan vite hvordan en annen person har det, eller forstå personen fullstendig. Et menneske kan ikke på forhånd vite hva en erfaring har betydd for en annen (DeJong & Berg, 2006). Den ikke-vitende holdning kan være en god posisjon for en veileder å ha for å kunne spørre seg inn til foreldres egen forståelse. Terapeutens holdning må være at en alltid stiller seg i posisjon der han eller hun blir informert av klienten for å oppnå forståelse, som stadig utvides og endres (Anderson, 2003). Et viktig poeng å tilføye er at hvis en klient ber om råd, så skal det respekteres. Deres ønske om råd skal imøtekommes (Anderson, 2003).

Den «ikke-vitende» terapeuten er først og fremst ekspert på å skape et dialogisk rom og støtte den dialogiske prosessen. På den måten skapes et samarbeidsorientert partnerskap mellom mennesker med forskjellige perspektiver og kunnskaper (Anderson, 2003). Det blir en felles undersøkelse som bygger på alle samtalepartnernes kunnskap og forståelse. Forandring kan således fremstå som en naturlig følge av en skapende dialog og en samarbeidsorientert relasjon.

2.6 Makt

Foucault (1994) var spesielt opptatt av forskjellige grupper som gjør krav på «å vite» eller å sitte med «sannheten» om hvem vi er som individer. Det var spesielt faggrupper innenfor medisin, psykiatri, sosiologi, antropologi, pedagogikk osv. Han beskrev disse som disiplinære systemer som klassifiserte hva som var sunt, usunt, normalt, unormalt, og forklaringer om hvorfor det var slik på bakgrunn og henvisning til forskning som de selv har lagt premissene for (Gergen, 2010, s.7 ; Foucault, 1994; 1999).

Foreldre som kommer i kontakt med barneverntjenesten kan oppleve å møte et disiplinært system som gjør krav på å ha en sannhet om hva som er god nok omsorgsutøvelse for barn. Relasjonen mellom foreldre og profesjonsutøveren (barnevernet) blir dermed asymmetrisk. Profesjonsutøver vil i en slik sammenheng inneha definisjonsmakt, en makt til å definere og beskrive virkeligheten, og makt til å få gjennomslag for sin versjon av virkeligheten (Jensen & Ulleberg, 2011, s. 199). Defineringsmakt er en av maktens grunnelement (Bjartveit, S. & Kjærstad, T. 1996 s.161). Ved å være i posisjon til å fastsette en konstruksjon og fundere den som sann, gis det virkelig makt (Bjartveit et al., 1996). Barnevernsarbeideren må være bevisst den maktposisjonen som følger med jobben og klare å balansere maktposisjonen med det å være en støtte for brukeren.

Maktforhold trenger ikke å handle om dominans. I veiledning av foreldre som mottar veiledning fra tiltaksavdelingen tenker jeg at en tilstreber perspektivet som Seikkula (2007) beskriver. Han beskriver at makt er en menneskelig relasjon, og ikke i seg selv noe positivt eller negativt, men der mening skapes i møtene. «Bakthin (1986) skrev om asymmetriske relasjoner som en forutsetning for dialog (gjengitt fra Seikkula & Arnkil, 2007, s.163). Meningsutvekslingen i en slik type relasjon vil da bære preg av at veileder er nysgjerrig på klientens forståelse av situasjonen, og invitere brukeren inn i samtalene på en slik måte at det oppleves som en samarbeidsorientert samtale. Brukeren gis en mulighet til å påvirke

veiledningen ved at de forteller sin historie slik de opplever den selv og hva de opplever at de trenger veiledning til. Barneverntjenesten er et maktsenter, og brukervedvirkning som skal være tilstede i veiledningen kan være en utfordring. Noen kan for eksempel ha en opplevelse av at de er «tvunget» til å motta veiledning. Likevel blir det et viktig poeng å skape en så god relasjon til foreldrene at de opplever det trygt å snakke om sine utfordringer i det å oppdra sine barn.

2.7 Skam

Skam som fenomen er en kjernefølelse som kan erfares som dypt ubehag, og få andre affekter kan kjennes like dramatisk (Skårderud, 2002). Det finnes flere former for skam. Jeg vil her beskrive noen former for skam som jeg tenker er relevant med hensyn til problemstillingen i studien. Farstad beskriver akutt skam som når vi dummer oss ut, eller gjør ting vi opplever som pinlig. Vi blir opptatt av hva andre tenker og synes om oss, og vi står i fare for å tape ansikt. Denne type skam kan kjennes svært ubehagelig, men er sjelden langvarig (Farstad, 2016). Farstad beskriver sunn skam som en følelse vi kan få før en handling og som hindrer oss i å utføre handlingen. Den handler om respekt for andres og egne grenser (Farstad, 2016). I en situasjon der foreldre kommer i kontakt med barneverntjenesten på bakgrunn av en bekymringsmelding på deres barn, kan en skamfølelse være dominerende hos foreldrene. I en slik sammenheng tenker jeg at det kan være tale om en sårbarhetsskam. Den vil være preget av at forholdet til fellesskapet, og andre problematiseres i en avgrenset form, og er midlertidig. Det er verdt å merke seg at den ikke har en opprinnelse i langvarige dysfunksjonelle forhold. Slik skam er oftest knyttet til ting en har gjort som en er flau over, eller være knyttet til en situasjon en befinner seg i. Det kan være at en opplever at en har skuffet seg selv eller andre (Henriksen, 2010 s. 93). Henriksen beskriver også at skam kan være patologisk i den forstand at det kan kreves langvarig behandling. Skårderud sier at den «dypeste form for skam er å vise seg fram med sin kjærlighet for så å bli avvist. Jeg er ikke elskverdig» (Skårderud, s. 37, 2002).

2.8 Aktuell forskning

For å sikre reliabiliteten i studien har jeg lett etter forskning som er gjort tidligere på temaet «Hva er foreldrenes opplevelse av å delta i veiledning i regi av barneverntjenesten?». Jeg har kun rettet oppmerksomhet på forskning som er gjort i Norge om mitt tema.

Foreldreveiledning i barnevernet har i liten grad vært gjenstand for forskning, og det har derfor vært noe vanskelig å finne relevant forskning som behandler dette temaet. Jeg gjorde flere søk på flere søkemotorer som: psyc.info, scholar.no. og oria. Jeg søkte også på BUF dir. sine sider, på psykologisk.no, NTNU, RKBU og Tidsskriftet Journal of Family Therapy, Jeg brukte søkeordene: veiledning av foreldre, foreldreveiledning, veiledning i barnevernet, cos veiledning og parental guidance og supervision. Jeg fant en del forskning på veiledning av foreldre i forskjellige sammenheng, men jeg har funnet lite som handler om forskning på veiledning av foreldre i en barnevernkontekst, og om hvordan et veiledningsforløp opplevdes. Det nærmeste jeg kom i mitt søk var et forskningsprosjekt fra RKBU vest med navnet «Forskningsskunnskap om barnevernets hjelpetiltak» (2015). Et stort forskning prosjekt forfattet av Øivin Christiansen, Elisiv Bakketeig, Dag Skilbred, Christian Madsen, Karen J. Skaale Havnen, Kristin Aarlan & Elisabeth Backe-Hansen. Prosjektet består av flere delprosjekter; Litteraturstudie, Hjelpetiltak i barnevernet - en kunnskapsstatus, Registerstudie, Nærstudie og samfunnsøkonomisk analyse. Dag Skilbred og Karen J. Skaale Havnen står som forfatter av kapitlet som omhandler råd og veiledning som hjelpetiltak i barneverntjenesten. Forskningsprosjektet var omfangsrikt og var et oppdrag fra Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet Bufdir. I denne studien opplyste foreldre og ungdom at de generelt hadde utbytte og konkret hjelp av barneverntjenestens hjelpetiltak. Mange foreldre ønsket også å fortsette å ha kontakt med barneverntjenesten etter den mer systematiske veiledningen. Dette kan handle om at flere foreldre i studien sa at de ikke hadde andre personer de kunne snakke med om sine problemer. Differensierte hjelpetiltak og en helhetlig økologisk tilnærming var også et behov som framkom i studien, dette med hensyn til variasjonsbredden hos klientene i barnevernet. Både foreldre og saksbehandlere uttalte at en felles forståelse av hensikten med veiledningen var et viktig utgangspunkt for en konstruktiv veiledning (Forskningsskunnskap om barnevernets hjelpetiltak, s. 150, 2015).

Psykologisk.no har publisert en studie fra Universitetet i Bergen som har undersøkt hvordan foreldre opplevde det å få Emosjonsfokusert foreldreveiledning. Forskningen ble publisert i Scandinavian Psychologist 11 august 2017. Forskningen er en kvalitativ studie forfattet av Hilde Bøyum og Signe Stige. De er knyttet til Institutt for klinisk psykologi ved Universitetet i Bergen. Forskningen støttet seg på en fenomenologisk – hermeneutisk tilnærming, og det ble brukt et semistrukturert intervju. Alle deltakerne hadde deltatt på et todagers kurs i Emosjonsfokusert foreldre veiledning. Det er på sin plass å nevne at dette ikke var i regi av en barneverntjeneste. Med i studien var det seks foreldre som hadde vært med på et to dagers

kurs. Bøyum og Stige trekker fram fire hovedtema eller funn i studien 1. Økt forståelse for barnet, 2. Større trygghet i foreldrerollen, 3. Økt fokus på bedre relasjon, og 4. Bedre kommunikasjon med barnet. Det er interessant å merke seg at selv om de bare deltok på et kurs som kun hadde to dagers varighet, sier foreldrene at kurset har vært nyttig. Per i dag kan en ikke si noe om varigheten av endringen foreldrene beskriver.

Lene Vestby har presentert en masteroppgave (HIØ. 2015) i psykososialt arbeid med tittelen; «Endringsorientert familiarbeid. Hvordan beskriver foreldrene i kontakt med barnevernet sin opplevelse med Marte Meo-veiledning»? Hun gjennomførte studien med hermeneutisk fenomenologisk tilnærmingen, og brukte et kvalitativt forskningsintervju med en temabasert intervju-guide i datainnsamlingen på fem foreldre. Foreldrene som deltok i studien sier at de opplevde veiledning som positiv. Foreldrene melder tilbake om positive endringer ved at de har blitt trygg på egne foreldreferdigheter. Noen melder også om positive endringer hos sine barn.

3. Metodologi.

I dette kapittelet vil jeg redegjøre for metodologien eller «veien til målet» jeg har valgt i denne studien. I tråd med betydningen av metode som er «veien til målet», vil jeg redegjøre for det vitenskapsteoretiske ståsted studien er bygget på. Videre vil jeg redegjøre for den kvalitative tilnærmingen jeg har valgt, og beskrive fremgangsmåten for innsamling av data og analyse. Til slutt vil jeg beskrive min forforståelse og studiens validitet, reliabilitet og etiske hensyn.

3.1 Vitenskapsteoretisk ståsted, fenomenologisk – hermeneutisk forståelsesramme.

Studiens vitenskapsteoretiske ståsted er fenomenologi og hermeneutisk. Fenomenologien søker å oppnå en forståelse av en dypere mening i enkeltmenneskers erfaringer (Thagaard, 2013). Fenomenologien er sentral i min studie ved at jeg er interessert i å få en dypere forståelse av hvordan foreldre opplever å motta veiledning i regi av barneverntjenesten, og hvordan veiledningen har påvirket foreldrene. Fenomenologien ble grunnlagt av Edmund Husserl rundt år 1900 (Kvale & Brinkmann, 2015). I kvalitativ forskning er fenomenologien et begrep som fremhever en interesse for å forstå sosiale fenomener slik den oppleves av intervjupersonene (Kvale & Brinkmann, 2015).

Hermeneutikk betyr forståelseslære eller fortolkningslære, og kommer fra det greske ordet hermeneuein som betyr å tolke eller fortolke (Krogh, 2014). Historisk sett handlet hermeneutikken i utgangspunktet om å tolke klassiske tekster. Krogh sier at det kanskje mer korrekt å se på Hermeneutikken som et «knippe med teorier om fortolkning og forståelse» (Krogh, 2014, s.11). Hermeneutikken belyser betydningen av å fortolke og utforske handlinger og dypere meningsinnhold i folks handlinger. Mening kan bare forstås i lys av den sammenheng det vi studerer, er en del av. Delene forstås i lys av helheten (Thagaard, 2013). Smith, Flowers & Larkin, (2012) sier at den hermeneutiske sirkel kanskje er den delen av hermeneutisk teori som gir mest gjenklang til nettopp dette. Budskapet i den hermeneutiske sirkelen er; for å forstå en del, må man se til helheten; for å forstå helheten, må man se til delene (Smith, et al., 2012).

3.2 Forskningsdesign: Kvalitativ tilnærming

Utgangspunktet for denne oppgaven var at jeg ønsket å få mer kunnskap om foreldres opplevelse av å motta veiledning i regi av barneverntjenesten. Jeg har derfor valgt en kvalitativ forskningsmetode. Kvalitativ tilnærming kan være hensiktsmessig å bruke der en søker en forståelse av sosiale fenomener (Thagaard, 2013). Ved å intervju foreldre som har deltatt i veiledningen, kan jeg komme nærmere inn på deres erfaringer og oppfatninger av veiledningen. I tillegg kan det gi intervjupersonene en opplevelse av større frihet til å uttrykke seg om det de er opptatt av (Johannessen, Tufte & Christoffersen 2016). Et en til en-intervju er godt egnet når vi ønsker en grundig beskrivelse av intervjupersonens opplevelse og forståelse av et fenomen (Johannesen et al., 2016). Gjennom å intervju foreldrene som ville delta i mitt forskningsprosjekt, fikk jeg en mulighet til å samle inn data om deres opplevelse av å motta veiledning. Kvalitativ tilnærming omhandler prosesser som tolkes i lys av konteksten de inngår i (Thagaard, 2013). På den måten hadde jeg mulighet til å samle inn valide data.

3.3 Interpretativ Phenomenological Analysis

Jeg har valgt Interpretativ Phenomenological Analysis (IPA) som analysemetode. IPA søker å få en grundig kunnskap av personens erfaring, og hva slags mening personen gjør seg av erfaringen (Smith et al., 2012). IPA ble utviklet på 90-tallet av Jonathan Smith. IPA er tuftet på de teoretiske plattformene hermeneutikk, fenomenologi og idiografi (Smith et al., 2012). Idiografi vil si at forskeren er opptatt av å granske, eller forstå det individuelle meningsinnholdet av en hendelse hos intervjupersonene (Smith et al., 2012). Forskeren søker å få intervjupersonene til å gi en så detaljert beskrivelse av sine opplevelser som mulig, slik at forskeren kan få en grundig forståelse av intervjupersonenes livsverden (Langdridge, 2006). For å få en dypere forståelse av mine intervjupersoners opplevelse av veiledning forsøkte jeg å komme så nær mine intervjupersoner som mulig. Intervjupersonen eller mitt utvalg av intervjupersoner har en felles erfaring med at de har mottatt foreldreveiledning. Mitt kjennskap til intervjutemaet «å gi veiledning til foreldre i en barnevernkontekst» var en fordel med hensyn til å stille oppfølgingsspørsmål når intervjupersonene svarte på mine spørsmål (Kvale & Brinkmann, 2015).

3.4 Kvalitativt forskningsintervju

Kvalitative forskningsintervjuer kan utformes på ulike måter (Thagaard, 2013). En type forskningsintervju kan ha lite struktur, og kan nærmest betraktes som en samtale mellom en forsker og intervjupersonen. Vanligvis er hovedtema bestemt på forhånd. En annen intervjuform kan være at en følger et relativt strukturert opplegg, hvor spørsmålene er laget på forhånd, og rekkefølgen på spørsmålene er fastlagt. En tredje form for å gjennomføre et kvalitativt forskningsintervju, er et delvis strukturert intervju, et såkalt semistrukturert forskningsintervju (Thagaard, 2013). I dette studiet falt mitt valg på å bruke et semistrukturert intervju. Valget ble naturlig fordi det gav meg en mulighet til å stille oppfølgingsspørsmål.

Temaene i intervjuene er i stor grad lagt på forhånd, men rekkefølgen bestemmes underveis i intervjuet. På den måten blir det lettere for forskeren å følge opp det intervjupersonen sier. Intervjuformen sikrer også at de temaene som er viktig med hensyn til problemstillingen ivaretas (Thagaard, 2013). Det er det semistrukturerte livsverden-intervjuet som er mest brukt, og som anbefales. Målet med det semistrukturerte intervjuet er å hente inn intervjupersonens livsverden for deretter å ha mulighet til å fortolke betydningen av det den intervjuede har sagt (Kvale & Brinkmann, 2015). Med livsverden menes verden slik vi møter den i dagliglivet i direkte og umiddelbare opplevelser (Kvale & Brinkmann, 2015). Jeg ønsket å få mer kunnskap om hvordan foreldrene opplevde å motta veiledning i regi av barneverntjenesten. I den anledning er det semistrukturerte kvalitative forskningsintervjuet velegnet. Det gir en god mulighet til å få intervjupersonenes perspektiver på hvordan de opplevde veiledningen.

3.5 Utvalg og rekruttering

I kvalitative studier baserer forskeren seg på å rekruttere et strategisk utvalg av deltakere. Med det menes at man velger intervjupersoner som har egenskaper eller erfaringer som passer inn i problemstillingen og undersøkelsens teoretiske perspektiver (Thagaard, 2013). Retningslinjer for kvalitative utvalg er at antall informanter ikke bør være større enn at det er mulig å gjennomføre dyptpløyende analyser. Tid og ressurser setter begrensninger for denne type analyse fordi de er tids- og ressurskrevende (Thagaard, 2013). En hel del av den kvalitative forskningen er empirisk og baserer seg på relativt få intervjupersoner for å samle inn data (Langdridge, 2006). Kriteriet for utvalget som skulle være med i mitt forskningsprosjekt var at de hadde deltatt i foreldreveiledning i regi av barneverntjenesten. Jeg ønsket at intervjupersonene hadde deltatt i et veiledningsforløp, og avsluttet veiledningen for ca. et år

tilbake i tid. Mitt ønske var at de hadde gjennomgått COS-P veiledning. Jeg ønsket også å finne ut om COS-P veiledningen var en del av et lenger veiledningsforløp, hvor andre tilnæringsmåter også var benyttet, og hvordan intervjupersonene opplevde det.

For å ivareta intervjupersonenes anonymitet har jeg valgt å kun opplyse om at de er rekruttert fra et middels stort sted i Norge. Rekrutteringen ble organisert slik at familieveiledere kontaktet foreldre som hadde mottatt veiledning for ca. et år siden på e-post og per telefon, og spurte dem om de kunne tenke seg å delta i forskningsprosjektet. Familieveilederne sendte dem forespørsel om deltakelse i prosjektet, og samtykkeerklæring. Forespørsel om deltakelse inneholdt en kort beskrivelse av prosjektet, mitt telefonnummer, samt mine e-postadresser. Familieveilederne avklarte også med foreldrene om det var greit at de kunne gi foreldrenes telefonnummer til meg, slik at jeg kunne kontakte dem. Det er totalt fem personer som har deltatt, og alle har avsluttet veiledningen for ca. et år siden. Utvalget består av to menn og tre kvinner mellom 35 og 60 år. Kjønn er ikke et uttalt tema i undersøkelsen. Det vil heller ikke være et tema i drøfting eller analysen, men jeg vurderte det som hensiktsmessig at begge kjønn var representert. Problemstillingen har fokus på foreldres opplevelse av veiledning.

Med hensyn til intervjupersonenes anonymitet har jeg valgt å gi dem fiktive navn i presentasjon av funn. Mine intervjupersoner er: Ola og Grete, Linn, Tor og Tina. Alle hadde deltatt i COS-P veiledning ca. et år tilbake i tid da de ble intervjuet. Et kvalitativt prinsipp er at utvalget ikke skal være større enn at det lar seg gjøre å gjennomføre en omfattende analyse (Thagaard, 2013). Det samsvarer med IPA-analysens idiografiske ståsted at et utvalg kan bestå av få informanter for å utforske et fenomen i en gitt kontekst (Smith et al., 2009). Jeg valgte derfor å gjennomføre fire intervjuer, hvorav et av intervjuene var med et par. Thagaard (2013) beskriver at man vurderer størrelsens på utvalget ut fra et metningspunkt. Med det menes at utvalget betraktes som tilstrekkelig stort når studier av flere informanter ikke synes å gi mer informasjon om fenomenet som studeres (Thagaard, 2013).

3.6 Utforming av intervjuguide

Intervjuguiden utformet jeg i tråd med temaet jeg ønsket å belyse i studien for å kunne besvare problemstillingen jeg valgte (vedlegg 2). Hovedtemaene jeg ønsket å få informasjon om munnet ut i tre forskningsspørsmål jeg ønsket å utforske hos intervjupersonene. Spørsmålene i intervjuguiden bør utformes på en måte som legger til rette for

intervjupersonen refleksjoner og fyldige kommentarer til temaene vi spør om (Thagaard, 2013). Jeg gjennomførte derfor 4 semistrukturerte intervjuer med en intervjuguide jeg hadde utarbeidet på forhånd. Jeg gjennomførte et prøveintervju med en kollega før jeg kontaktet intervjupersonene. Etter prøveintervjuet fikk jeg konstruktive tilbakemeldinger på elementer i intervjuguiden slik at jeg kunne forbedre den. Jeg bearbeidet derfor intervjuguiden en god del før jeg intervjuet intervjupersonene. Erfaring jeg har med å veilede foreldre kom til nytte i utformingen av intervjuguiden. Jeg valgte ut følgende tre hovedspørsmål:

1. Hvordan opplevde foreldre å motta COS-P veiledning i regi av barneverntjenesten?
2. Hvorvidt opplevde foreldre forståelse for egen historie, bakgrunn og kultur?
3. På hvilken måte er kunnskap og erfaring fra veiledningen synlig i dag?

I intervjuprosessen ble alle spørsmålene jeg hadde utformet i intervjuguiden benyttet. Intervjuguiden min ble fulgt slik det var naturlig i intervjuforløpet, og intervjupersonene fikk snakke fritt om det de var opptatt av. Thagaard (2013) anbefaler en dramaturgi i kvalitative forskningsintervju hvor en gradvis kommer mer inn på emosjonelt ladede tema. Jeg utformet derfor intervjuguiden slik at intervjuene begynte med generelle spørsmål. Etterhvert i intervjuet gikk jeg mer inn på temaer av mer emosjonell karakter for avslutningsvis å komme inn på mer nøytrale tema (Thagaard, 2013). Før selve intervjuene startet hadde jeg samtaler med intervjupersonene om hva vi skulle gjøre, og en introduksjon av meg selv for å etablere en kontakt med intervjupersonene.

3.7 Gjennomføring av intervjuene

Intervjuene ble gjennomført i løpet av en periode på 5 uker. Intervjuene varte fra 50 minutter til 70 minutter. Forut for gjennomføringen av intervjuene hadde intervjupersonen mottatt informasjonsskriv og samtykkeerklæring. Informasjonsskriv og samtykkeskjema var et og samme skriv (vedlegg 1). Før intervjuene startet, signerte intervjupersonene skjema om samtykke til deltakelse i studien. Intervjuene ble i hovedsak gjennomført hjemme hos foreldrene. En av intervjupersonene ønsket å møte meg på et kontor jeg hadde tilgang til.

Da jeg avtalte møtetidspunkt med intervjupersonene, var jeg nøye med å informere dem om at vi kunne gjennomføre intervjuene der de selv ønsket det. Før jeg startet med intervjuet, informerte jeg intervjupersonene om prosjektets tema og hensikt, samt tidsrammene jeg måtte

forholde meg til. Alle intervjupersonene fikk også en grundig informasjon om at alle personopplysningene om dem ville bli behandlet konfidensielt, og at samtalene ville bli anonymisert i transkriberingen. De fikk videre vite at all informasjon ville bli slettet etter at prosjektet var ferdig, og at de når som helst kunne trekke seg fra forskningsprosjektet.

Det var viktig for meg å tilpasse meg intervjupersonenes språk i intervjuene (Langdridge, 2006). I kvalitative intervjuer er det et mål å kunne presentere en «tykk» beskrivelse av intervjuene. «Tynne» beskrivelser gjengir som regel det som observeres, mens «tykke» beskrivelse inneholder et meningsaspekt, det vil si hvilken fortolkning intervjupersonen gir av det fenomenet som studeres (Thagaard, 2013). I fenomenologisk og hermeneutisk tilnærming er det et poeng at en lytter godt til det som intervjupersonene sier. Både med hensyn til å kunne stille gode oppfølgingsspørsmål, og kunne presentere «tykke» historier.

Intervjupersonene hadde mye å fortelle utenom det mine spørsmål inviterte til. Det var også det jeg hadde håpet på da jeg utformet intervjuguiden. Det gav meg en mulighet til å stille oppfølgingsspørsmål. Intervjuene mine ble derfor mer rikholdige på data. Jeg tenker derfor at mine intervjuer ivaretar premissene for å være semistrukturerte forskningsintervju. Jeg avsluttet alltid intervjuene med nøytrale tema, og åpnet opp for om det var mer vi skulle ha snakket om, og om det var noe de savnet i intervjuet.

3.8 Transkribering

Under intervjuene brukte jeg en digital opptaker av typen Sony. Opptakene var gode og gav klar og tydelig tale ved avspilling. For å sikre meg mot eventuelle tekniske problemer brukte jeg også et filmapparat for å ta opp samtalene. Det ble ikke tatt noe film av deltakerne, bare lyd. I et av intervjuene hadde jeg ikke startet opptakeren på riktig måte, men intervjuet ble sikret ved at filmapparatet også ble brukt for å ta opp intervjuet. Jeg transkriberte det første intervjuet selv for å gjøre meg kjent med det å transkribere. Jeg brukte så lang tid på å transkribere intervjuet at jeg valgte å få de resterende intervjuene transkribert av en spesialist. For å sikre ivaretagelse av intervjupersonenes anonymitet er intervjuene transkribert på vanlig bokmål og de fleste lyder som ææ, hm, er ikke tatt med. All identifiserbare informasjon er fjernet, og eventuelle navn er markert med (...). Ettersom jeg ikke transkriberte intervjuene selv valgte jeg å høre gjennom opptakene flere ganger for å kontrollere at det transkriberte materialet samsvarte med opptakene. I analysen brukte jeg opptakene grundig for å sjekke at

meningsinnholdet i transkripsjonen og opptak ble korrekt gjengitt i kodingen av intervjuene. (Vedlegg 4).

3.9 Analyse

Jeg har valgt å gjennomføre analysen slik Dallos & Vetere (2005) beskriver sin 6 trinns analyseprosess. Jeg har også valgt å hente beskrivelser fra (Smith et al., 2009) i min presentasjon. IPA kan karakteriseres som en prosess fra det spesielle til det delte, fra det beskrivende til det fortolkende (Smith et al., 2009). Dallos & Vetere (2005) sin 6 trinns analyseprosess beskrives som en stegvis prosess:

Steg 1: Lesing og re-lesing

Etter at transkriberingene var ferdige, leste jeg gjennom alle intervjuene samtidig som jeg lyttet til opptakene flere ganger. Jeg gjorde også noen rettelser underveis i lesingen.

Steg 2: Innledende analyse

Steg to er en detaljert og tidkrevende del av analysen. Forskeren skal undersøke intervjupersonens meningsinnhold i språket, og hva det betyr for dem (Smith et al., 2009). Jeg laget et oppsett med tre kolonner. Jeg plasserte transkripsjonen i midten. På venstre side noterte jeg ned nøkkelord og oppsummeringer som inneholdt meningsutsagn for intervjupersonene. På høyre side noterte jeg ned egne kommentarer og teori. Jeg valgte å gjøre steg to og tre samtidig gjennom hele analysen.

Steg 3: Systematisering av nøkkelfunn, utvikle framvoksende tema

I høyre marg skrev jeg ned referanser til teori, egne refleksjoner, og mulige sammenhenger i språklige trekk som framkom i teksten (Smith et al., 2009). Det ble mulig på bakgrunn av nøkkelutsagnene i steg to. I IPA analysen er det i denne prosessen at den hermeneutiske sirkel kommer tydeligere fram (Smith et al., 2009).

Steg 4: Sammenhenger mellom framvoksende tema. Kategorisering av funn.

Jeg hadde skrevet ut alle intervjuene på ark med forskjellige farger for lettere å kunne skille intervjupersonene. Transkripsjonene hadde jeg nummeret hver linje slik at jeg kunne sette nummeret ved de nøkkelutsagnene jeg hadde valgt. På den måten ble det lettere å finne

tilbake til teksten hvis jeg opplevde at noe var uklart. Jeg leste da gjennom teksten samtidig som jeg lyttet til intervjuet på nytt.

Steg 5: Kategorisering av nøkkelutsagn og identifisering av hovedfunn.

Etter at steg 1-4 var gjennomført, satt jeg igjen med 215 koder. Jeg klippet ut alle kodene og la dem utover et stort bord. Jeg la kodene sammen i kategorier jeg hadde funnet. Noen kategorier slo jeg sammen i prosessen, og noen kategorier endret jeg navn på. Jeg valgte å ikke ha for mye fokus på notatene på høyre side hvor teori og mine refleksjoner var nedskrevet. Hovedfokuset mitt i denne prosessen var å komme så nær intervjupersonenes utsagn som mulig.

Steg 6: Navngivning av hovedfunnene.

Etterhvert som de framvoksende temaene ble tydeligere, ordnet jeg mine funn i grupper. Jeg ordnet dem inn i tre hovedkategorier og fire underkategorier.

3.10 Validitet og Reliabilitet

Begrepene validitet og reliabilitet er opprinnelig knyttet til kvantitativ forskning. Noen forsøk på å finne ord som kan dekke det samme meningsinnholdet i kvalitativ forskning er gjort uten at en har kommet fram til etablert praksis på bruk av andre begreper (Thaagard, 2013).

Validitet brukt i kvalitativ forskning må en betrakte som et kvalitativt krav som kan være tilnærmet oppfylt og ikke som et absolutt (Lund 1996 gjengitt etter Johannessen et al., 2016). I samfunnsvitenskapene dreier validitet seg om at en metode er egnet til å undersøke det den skal (Kvale et al., 2015). Mens validitet er knyttet til forskningens gyldighet, er reliabilitet knyttet til forskningens pålitelighet (Tagaard, 2013). Reliabilitet handler også om det er mulig å reprodusere et resultat i forskningen av andre forskere, og hvor troverdig forskningsresultatet er (Kvale et al., 2015). Pålitelighet eller hvor troverdig forskningens data er, vil være et grunnleggende spørsmål. Reliabilitet knytter seg til nøyaktighet av data som brukes til å undersøke et fenomen, innsamling, bruk og bearbeiding av data (Johannessen et al., 2016).

Temaene jeg har kommet fram til må sees ut fra min forforståelse og min forståelseshorisont med hensyn til veiledning av foreldre. En annen person ville kanskje kommet fram til andre tema. Det er forskeren som bruker seg selv i datainnsamling og analyseprosessene.

Etterprøvbarheten i den kvalitative forskningen er av den grunn ikke mulig i samme grad som den kvantitative forskningen (Johannessen et al., 2016). Jeg har forsøkt å gjøre studien så transparent som mulig ved å beskrive alle stegene i studieprosessen, for å ivareta kravet om validitet og reliabilitet (Thagaard, 2013).

3.11 Forskningsetiske hensyn

All kvalitativ forskning må forholde seg til særskilte etiske retningslinjer slik det er for andre prosjekter. (Thagaard, 2013). Etiske retningslinjer som omhandler forholdet mellom forskere krever at forskere utviser en ærlighet, og en nøyaktighet i presentasjonen av forskningsresultater. I studier som medfører behandling av personopplysninger er det krav om hvordan personopplysninger oppbevares og behandles i løpet av studien. Opplysninger om personer skal også destrueres etter ferdigstillelse av studien (Thagaard, 2013). Forskningsprosjekter som kommer inn under personopplysningsloven fra 2001 er meldepliktige til Norsk Senter for forskningsdata AS – NSD. I starten av prosjektet sendte jeg en fremleggingsvurdering til Regionale Komiteer for Medisinsk forskning - REK. Konklusjonen fra dem var at prosjektet ikke var søknadspliktig til REK, men at det måtte klareres av NSD. Forskningsprosjektet er godkjent av NSD med noen tilleggskrav. Jeg fulgte NSD sine tilleggskrav med hensyn til å oppbevare alle persondata hjemme og ikke på arbeidsplassen, samt kravene til rekruttering (vedlegg 3). All informasjon er sikret slik at det ikke kan la seg gjøre for barneverntjenesten å innhente noe av informasjonen foreldrene har gitt meg. Informasjonen som intervjupersonene har gitt meg er anonymisert i alle ledd. Det har også vært mitt fokus at anonymiseringen ikke skulle gå utover prosjektets troverdighet. Intervjupersonene er informert om at alle opplysninger om dem vil bli slettet når prosjektet er sluttført (Thagaard, 2013). Alle intervjupersonene har fått grundig informasjon om forskningsprosjektet, skriftlig og muntlig. De undertegnet en samtykkeerklæring hvor det også fremgår at det er mulig å trekke seg når som helst fra studien uten begrunnelse.

I studien har jeg vært opptatt av hvordan foreldre som mottar veiledning forstår sin situasjon, og hva deres forforståelse er i denne sammenheng. Alle mennesker møter verden med en forforståelse som vi bevisst eller ubevisst bruker til å tolke det som skjer rundt oss eller med oss (Johannessen et al., 2016). Hvordan foreldres forforståelse påvirket dem i veiledning i regi av barneverntjenesten ønsket jeg derfor å få mer kunnskap om. Samtidig var jeg opptatt av hvordan min forforståelse, eller forståelseshorisont med hensyn til fenomenet veiledning i regi

av barneverntjenesten påvirket meg selv. Min forforståelse har preget utformingen av intervjuguiden, og hva jeg var opptatt av i intervjuprosessen. Hvordan jeg velger å fortolke mine funn, vil også være påvirket av min forforståelse. Forforståelse er nødvendig for å forstå virkeligheten, et fenomen, eller data som blir registrert (Johannessen et al., 2016). Samtidig har det vært viktig for meg at min forforståelse ikke skulle ta for stor plass i utvelgelsen av hvilke data jeg valgte å presentere. Informasjon blir tolket ut fra forforståelsen som forskeren oppfatter som meningsbærende og tillagt mest vekt (Johannessen et al., 2016). Det ble viktig for meg å bevare en interesse for hvordan intervjupersonene forstod fenomenet veiledning ut fra sine egne perspektiver og beskrive det slik det opplevdes for dem (Johannessen et al., 2016).

4 Presentasjon av funn

I dette kapitlet vil jeg presentere hovedfunn og underkategorier ved hjelp av IPA. Hvert funn og underkategorier underbygges med sitat fra intervjupersonene. Problemstillingen som var utgangspunkt for analysen var: «Hva er foreldrenes opplevelse av å delta i veiledning i regi av barneverntjenesten?»

I tillegg hadde jeg følgende tre forskningsspørsmål:

1. Hvordan opplevde dere å motta COS-P veiledning i regi av barneverntjenesten
2. Hvorvidt opplevde dere forståelse for deres historier, bakgrunn og kultur?
3. På hvilken måte er kunnskapen og erfaringene fra veiledningen synlig i dag?

Ved hjelp av stegene i IPA identifiserte jeg tre hovedfunn og fire underkategorier:

1. Møte med barnevernet var ubehagelig
 - Respekt fantes ikke
2. Møte med familieveilederen ble en trygg havn.
 - Vi traff noen vi kunne våge å ha tillit til
 - Veiledningen gav rom for refleksjoner
3. Veiledningen gav ny og nyttig innsikt til handling
 - Veiledningen bidro til et empatisk skifte

I transkriberingen av intervjuene ble alle intervjuene skrevet ut i vanlig bokmål for å bedre lesbarheten og ivareta kravet om anonymitet. Der intervjupersonen brukte navn, er navnet byttet ut med stippet linje i parentes (...). En del ord som eeh, hmm, og lignende ble fjernet allerede i transkriberingen. Kun enkelte steder er ord som eeh, hmm, tatt med i transkribert tekst. All identifiserende informasjon er blitt endret eller fjernet.

Utvalget er gjort på bakgrunn av min forforståelse og fortolkning, og dekker på ingen måte alle aspekter av intervjupersonenes opplevelser og erfaringer av temaet. Andre forskere ville sannsynligvis fokusert på andre aspekter ved intervjuene. Selv om de identifiserte temaene var felles for de fem informantene, var det også forskjeller som vil bli kommentert underveis.

4.1 Møte med barneverntjenesten var ubehagelig.

Alle intervjupersonene i mitt materiale forteller at deres første møte med barneverntjenesten var ubehagelig. Jeg har ikke gått spesifikt inn på hvilken avdeling i barnevernet disse erfaringene skriver seg fra. Det er likevel viktig å presisere at det ikke er erfaringer fra tiltaksavdelingen, der foreldreveiledningen ble gitt.

4.1.1 Respekt fantes ikke

Det er gjennomgående i intervjupersonenes beskrivelser at første møte med barneverntjenesten var preget av redsel og frykt. Intervjupersonene beskriver også en del ubehagelige opplevelser av å ikke bli respektert av de kontaktpersonene/saksbehandlerne de møtte i det første møte.

Ola og Grete beskriver: «Vi hadde forventninger om å bli møtt med respekt, men det fantes ikke» (linje nr. 478). Begge etterlyser en evalueringsmulighet av kontakten med barneverntjenesten. Kontaktpersonens behandling av dem gjorde at de følte seg som forbrytere. De forteller videre at de «følte på en ovenfra og ned-holdning, det var fryktelig» (linje nr. 484). Da de fikk tilbud av kontaktpersonen om å motta foreldreveiledning fra tiltaksavdelingen, ble de paffe og skremte. Foreldrene tok imot veiledningstilbudet med skepsis. Ola og Grete forteller at de før det første møtet med barneverntjenesten hadde en positiv forventning til samarbeidet med dem. Opplevelsen de fikk ble annerledes enn de hadde forestilt seg ved at de opplevde seg respektløst behandlet.

Linn beskriver «jeg hadde en dårlig opplevelse fra barnevernet i begynnelsen» (linje nr. 14). Hun forteller om en grunnleggende negativ holdning til barneverntjenesten på bakgrunn av de erfaringene hun hadde. Da hun fikk tilbud om foreldreveiledning, sier hun at «jeg følte meg dum, som en dårlig person, men samtidig hadde jeg det i bakhodet at jeg trenger det for at jeg kanskje ikke var en god mor, da» (linje nr. 9-12). Linn er fra et asiatisk land hvor barneoppdragelsen er forskjellig fra Norge. Hun bekrefter at hun opplevde tilbudet om foreldreveiledning som en mulighet til å forbedre seg som mor.

Tor beskriver erfaringer med at de opplevde å bli dårlig behandlet i sitt første møte med barnevernet. Han beskriver at barneverntjenesten hadde skrevet en rapport som han og kona mente inneholdt feil. Barneverntjenesten hadde innhentet informasjon fra en person som

kjente deres barn. Informasjonen fra denne personen ble beskrevet i rapporten. Da rapporten ble presentert for foreldrene, påpekte de at informasjonen fra hun som kjente deres barn var uriktig gjengitt. Personen som hadde gitt informasjonen bekreftet at det som stod i rapporten var feil gjengitt i forhold til det hun hadde sagt. Likevel lot det seg ikke gjøre å fjerne feilinformasjonen. Tor sier om denne erfaringen at «Det som skjedde i utgangspunktet hang igjen, og ligger der som en småbitterhet» (linje nr. 49-50). Jeg oppfatter at Tor på denne måten sier noe om en opplevelse som har ligget som et forstyrrende element gjennom veiledningen.

Tina har hatt kontakt med barnevernet over lengre tid og beskrev at hun hadde en generell redsel og skepsis til barnevernet. Hun sa at hun i en periode fikk veiledning fra en annen avdeling i barnevernet enn tiltaksavdelingen. Hun forteller at: «der har jeg aldri klart, jeg har aldri klart å slappe av, jeg føler – og da blir veiledningen feil fordi du går på tå hev, sant, du ville ikke grepet ting an som hvis du hadde vært alene» (linje nr. 144-146). Tina beskriver også at redselen for at hun skal gjør noe feil er stor i slike situasjoner, ved for eksempel hjemmebesøk av barneverntjenesten. Kommer de hjem til deg er du livredd for at de skal finne støv en eller annen plass, sier hun. Da kontaktpersonen sa at hun skulle få COS-P veiledning av tiltaksavdelingen, ble Tina på vakt. Hun beskrev opplevelsen slik; «Da ble jeg redd, for er dette en ny måte for å ta ungene» (linje nr. 98).

Alle intervjupersonene beskrev i intervjuet en redsel og en misnøye over hvordan de ble møtt i sin første kontakt med barnevernet. De fortalte om sine opplevelser, og at de opplevde å bli behandlet på en uakseptabel måte.

4.2 Møte med familieveileder ble en trygg havn.

Alle intervjupersonene var tydelige på at det var en fordel at veiledningen foregikk i et annet bygg enn hvor resten av barneverntjenesten holdt til. Samtlige bekreftet også at det var greit at foreldreveiledningen ble gitt av barneverntjenesten og ikke en annen instans. Tina poengterte det slik at «egentlig var det «same shit» for de ville vært kjøpt og betalt av barneverntjenesten likevel» (linje nr. 132).

Ola og Grete forteller at de kjente på en uvisshet, og at de var tankefulle og litt skremt da de ble tilbudt COS-P veiledning. De forteller at de fikk en forklaring på hva veiledningene skulle

handle om, og tenkte at det hørtes greit ut. De ble først tilbudt gruppeveiledning, men de ønsket heller å ha veiledningen alene med en familieveileder. Etter det første møte med familieveileder var all tvil borte. «Hun var imøtekommende, forståelsesfull, perfekt til jobben for å si det sånn, og ikke dømmende» (linje nr. 107-109). Jeg forstår Ola og Grete slik at deres opplevelser fra det første møtet preget dem såpass at de egentlig ikke ønsket noe videre kontakt med barneverntjenesten. Det hjalp å få en forklaring på hva veiledningstilbudet handlet om. De valgte derfor å prøve. Jeg forstår det slik at det var informasjonen de fikk om tilbudet som ble avgjørende for dem med hensyn til at de valgte å motta veiledningen. Måten familieveilederen møtte dem på ble en bedre opplevelse enn det første møte med kontaktpersonen / saksbehandler i barnevernet. Familieveileders måte å møte dem på ble en viktig erfaring med hensyn til at de senere turte å stole på sin familieveileder. Jeg forstår det slik at denne erfaringen kunne bidra til at de etter hvert følte seg tryggere med hensyn til å samarbeide med veilederen om det de strevde med i deres relasjon til sitt barn.

Linn forteller at da hun traff familieveileder ble det bra fordi hun opplevde seg respektert. «Da ble jeg møtt slik jeg ønsket» (linje nr. 263). Hun forteller at hun klarte å se at det kanskje kunne være en fordel for henne å få veiledning. Hun fortalte at hun tenkte: «jeg taper ingenting, når jeg fikk dette tiltaket, når jeg hadde veiledning, jeg mistet ingenting, jeg har egentlig en god investering på meg selv, jeg fikk noen å snakke med, det går an å bli en bedre mor» (linje 269 – 271). Slik jeg forstår Linn så klarte hun å snu noe hun først opplevde som vanskelig, til noe positivt. Dette med god hjelp av familieveileder. Linn forteller at fra hun kom i kontakt med barneverntjenesten til hun startet med veiledning gikk det kort tid. Hun startet med veiledningen uten at kontaktperson søkte skriftlig om veiledning. Slik jeg tolker dette, så var det Linn beskriver et mer akutt tilfelle hvor tiltaksavdelingen samarbeidet med undersøkende avdeling. Da kanskje mest for å hjelpe til å finne ut om Linn var en god nok omsorgsperson. Slik jeg forstår Linn, så ble det i denne prosessen likevel en forandring i Linn sin måte å tenke omkring det å motta hjelp og veiledning. Det ble hennes første steg på vei mot en endring.

Tor sier at de så få andre foreldre i lokalene til tiltaksavdelingen. Det gjorde at det var mindre ubehagelig. Lokalene var nøytrale, og det var greit. Han forteller videre at det ikke betød noe for ham at det var barneverntjenesten som gav veiledningen. Han forteller:

Det var ingen som prøvde å si noe vondt om verken meg eller kona i veiledningen vi fikk, så det som kanskje var vondest, det var det som skjedde i utgangspunktet og det henger på i etterkant uansett hvem som tar tak i det, så det hadde ikke gjort noen forskjell (linje nr. 54 – 57).

Tor forteller også at de ble godt mottatt av veileder og det var en person de fikk tillit til. For Tor, og spesielt kona, så forstår jeg dem slik at det ble vanskelig for dem at det i det hele tatt var sendt en melding til barnevernet. Det at de opplevde å bli møtt på en dårlig måte i første kontakt med barnevernet gjorde det ekstra vanskelig for dem, og dette preget dem i hele veiledningen. Det kan ha påvirket deres opplevelse av nytteverdien av veiledningen.

Tinas beskrivelse av møte med familieveileder på tiltaksavdelingen samsvarer med det de andre intervjupersonene beskriver, hun legger til at:

Den veiledningen jeg har fått av barnevernet og tiltaksavdelingen er to forskjellige ting. Den veiledningen jeg har fått gjennom barnevernet har vært at jeg har følt meg veldig observert, veldig, ja, jeg har ikke følt meg vel, jeg har følt jeg har hatt bøddelen i nakken (linje nr. 132 -135).

Hun beskriver at hun opplevde at det var annerledes å motta veiledning fra tiltaksavdelingen. Familieveileder klarte å få henne til å føle seg trygg. Hun sier: «det var nesten som om det kom ei venninne på besøk, det har vært avslappet, så det har vært en veldig kontrast» (linje nr. 137 og 139). Slik jeg tolker Tina sin opplevelse av veiledningen, så har det at hun fikk en god relasjon til veileder vært det som gjorde det mulig for henne å få utbytte av veiledningen. Jeg tenker at når Tina beskriver «at det var nesten som om det kom ei venninne på besøk» så handler det også mye om hennes beskrivelse av tilliten hun fikk til veileder. Jeg oppfatter også at Tina sier noe om at veileder møtte henne på en så god måte at veiledningen ble preget av å være et samarbeid.

Alle informantene beskriver at det ble annerledes å treffe familieveileder på tiltaksavdelingen. Jeg tolker disse beskrivelsene dithen at det handler om en opplevelse av å bli møtt med respekt, de opplevde å bli trodd, og opplevde å bli anerkjent. Det beskriver også at om veiledning skal oppleves som nyttig, så er en samarbeidsorientert tilnærming viktig.

4.2.1 Vi traff noen vi kunne våge å ha tillit til

Det var gjennomgående for alle intervjupersonene at den viktigste grunnen til at veiledningen ble opplevd som bra, var at de fikk en god relasjon til familieveileder. Det jeg var nysgjerrig på i denne sammenheng, var å få mer kunnskap om hva den gode relasjonen bestod av.

Ola og Grete forteller at de fikk en god relasjon til veileder slik at de slappet av, og turte å dele tanker og synspunkter med henne. De beskriver: «hun var imøtekommende, forståelsesfull, perfekt til jobben for å si det sånn! Hun var ikke dømmende i hvert fall» (linje nr. 107-109). De sier også at de nesten gledet seg til veiledningene. Foreldrene sier at de opplevde at familieveileder var på en slik måte at de følte seg møtt og respektert. Det bidro til at de følte seg trygge «og du føler du opptrer helt naturlig» (linje nr. 527). Jeg forstår foreldrene slik at de i veiledningen opplevde å bli respektert for hvem de var, og at det bidro til at de ble mer interessert i å motta veiledning.

Linn forteller at hun opplevde familieveileder som en god og sensitiv veileder. Hun «var ikke fordømmende eller belærende, og hun delte av seg selv» (linje nr. 80-87). For Linn ble det å ikke bli fordømt viktig. Hun trakk dette frem flere ganger. Blant annet sa hun «Det var annerledes, hun forsto meg og fordømte meg ikke» (linje nr. 361). «Hun truet meg ikke» (linje nr. 363). Tid og fleksibilitet var også momenter som Linn trekker fram, fordi det bidro til at hun følte seg sett, trodd og forstått av familieveileder. Det var ikke en streng tidsramme som ødela for veiledningen (Linje nr. 306-308). Familieveileder ble en viktig person for Linn, og hun understreker det med å si «ja, jeg vil aldri glemme (...), selv om jeg blir gammel, jeg vil fortsatt huske henne» (linje nr.416-418). Jeg tolker Linns utsagn som en understrekning av at utbyttet av veiledningen kom som et resultat av at relasjonen var så trygg at det utgjorde en forskjell. Når Linn beskriver at en tidsramme ikke ødela for hennes opplevelse av veiledningen, så tolker jeg det slik at hun kanskje trengte tid for å komme fram med egne synspunkter, egne tanker og refleksjoner i sitt tempo. Hennes opplevelse av å ikke bli fordømt tolker jeg også å være en forutsetning for å oppleve en nytteverdi av veiledningen.

Tor forteller at han opplevde å bli møtt og forstått av familieveileder slik de hadde ønsket. Han beskriver at «vi ble møtt slik vi ønsket, hun var trivelig (...) og flink og, kjekk å snakke med» (linje nr. 262). Tor sier videre at når du først er inne på veiledning så er det jo bra at «det er noen du stoler godt på, og som du kan fortelle hele historien til, du kan jo ikke gjøre

det med alle» (linje nr. 222-223). Slik jeg tolker Tor sitt utsagn så ligger deres erfaringer fra deres første møte med barnevernet implisitt i ordene «du kan jo ikke fortelle din historie til alle». Samtidig sier han at de opplevde å stole på veileder slik at de kunne fortelle sin historie til henne. Jeg forstår det slik at veileders måte å være på skapte rom for trygghet, og at det inviterte til mer tillitt.

Tina beskriver at det som bidro til at hun opplevde en god relasjon med veileder, var at hun møtte en veileder som var ydmyk og sensitiv. Tina beskriver at det å møte en ydmyk veileder gjorde at hun kunne slappe av, og åpne seg mer. Videre beskriver hun at familieveilederen «ikke hadde den veggen som mange har» (linje nr. 302). Vi kunne snakke om vanlige ting også, sier Tina. Videre sier hun at familieveilederen klarte å berolige henne slik at hun slapp å stresse når de skulle møtes. Jeg tolker Tina slik at relasjonen til veileder ble annerledes enn det hun hadde opplevd i tidligere veiledning. Det ble et vendepunkt for Tina å oppleve en ydmyk veileder, og det bidro til at hun klarte å slappe av, og nyttiggjøre seg innholdet i veiledningen på en god måte. Hun klarte å åpne seg mer om hva hun kunne streve med i samhandling med barna sine. Slik kunne de sammen utforske dypere aspekter i hennes liv, og på den måten utvide Tinas kunnskap og innsikt og hennes måte å være mor på. Jeg tenker også at når foreldrene fremhever disse kvalitetene fra sine møter med veileder, så ligger den dårlige behandlingen de opplevde i sitt første møte med barnevernet implisitt i beskrivelsen.

Andre momenter som bidro til at det ble en mer avslappet stemning i veiledningsforløpet var humor. To av intervjupersonene trakk fram humor som et viktig bidrag til at det ble en mer avslappet stemning i veiledningen. Ola og Grete trakk fram at de opplevde at humor i veiledningen var bra. Det gjorde at veiledningen ble bedre. De sier at de ble mer avslappet og at det lettet på stemningen. Humor var ikke avgjørende for dem, de påpekte at veiledningen jo er et alvorlig tema, men at humor hjalp. Grete beskriver: «det letter stemningen litt- det kan i utgangspunktet være slik at folk er litt nervøse når de sitter i veiledning- men bare det å lette litt på trykket, men når du sier noe positivt eller et eller annet som får de til å le, så blir du mer avslappet og du føler deg tryggere» (line nr. 553-555).

Slik jeg tolker Ola og Grete i denne sammenheng så var det bra for dem begge at veileder trygget dem gjennom veiledningen. Deres negative erfaringer fra det første møte med barnevernet preget dem også i veiledningen. Gjennom det foreldrene forteller så kan jeg få en

tanke om at veileder var sensitiv på deres tidligere erfaringer, og tok hensyn til det gjennom veiledningen.

Tina sier også at humor fremmet utbytte av veiledningen, det var befriende å kunne le og ha det kjekt sammen med veileder. Humoren, og at veileder også kunne dele fra sitt eget liv, var viktig for Tina. Hun understreket det med å fortelle:

hun kunne trekke fram ting fra sin hverdag, ikke sant, det er du ikke vant med at barnevernet gjør, hva de har opplevd hjemme, hva deres unger har gjort, men hun kunne fortelle det og så kunne jeg si ; jeg kjenner meg igjen, sant – de i barnevernet har det likt sånn som vi har, de har også utfordringer – skal takle ting på best mulig måte, alle har jo utfordringer i hverdagen og det gjorde nok at jeg ble mer avslappet; jeg så henne som et menneske og ikke som en barnevernsansatt, sånn – ja, det er veldig viktig poeng (linje nr. 186- 192).

Det at Tina sa at «jeg så henne som et menneske» tenker jeg handler om at veileder klarte å redusere ubalansen i maktforholdet slik at Tina opplevde seg som likeverdig. Jeg tenker at det bidro i riktig retning med hensyn til at veiledningen oppleves som nyttig. Når Tina forteller at hun kunne si til veileder at hun kjente seg igjen i det hun fortalte, så kan den opplevelsen også ha bidratt til at relasjon og tillitt ble ytterligere styrket mellom Tina og veileder. Når veileder delte av egne erfaringer og var personlig, kunne det være med på å skape refleksjoner rundt generelle utfordringer i det å være foreldre.

4.2.2 Veiledningen gav rom for refleksjoner

COS-P veiledningen representerte en ramme for veiledningen hos alle intervjupersonene i prosjektet. I veiledningsprogrammet ligger refleksjoner rundt temaene en gjennomgår som en forutsetning gjennom hele COS-P programmet. I følge alle intervjupersonene var det nyttig at veileder inviterte til refleksjoner rundt temaer fra COS-P programmet. De fikk da en grundigere forståelse av temaene de reflekterte rundt. To av intervjupersonene forteller at det å snakke om det de var opptatt av utenom det som handlet direkte om COS-P innholdet, var spesielt nyttig. De fikk en anledning til å reflektere omkring ulike områder som de strevde med i deres forhold til egne barn. De kunne også utforske egne tanker om hva som var bra for

barna sine, og hva som ikke var så bra for dem. På den måten fikk de en mulighet til å utvide sin innsikt i hvordan de ser på seg selv og sine barn.

Ola og Grete sier at det å reflektere rundt det de så på filmene;

var ikke så vanskelig for å si det sånn, fordi det var det mennesket vi hadde med å gjøre da som var så lett, ja, at – selvfølgelig satt vi av og til og grublet på svaret da, men vi kom jo som regel fram til et svar hun synes var greit (linje nr. 807-809).

Jeg tolker det Ola og Grete forteller om at det å reflektere rundt temaer i COS-P veiledningen ble muliggjort på bakgrunn av god relasjonen til familieveileder. De forteller at den gode relasjonen gjorde at de ikke var redde for å si noe som kanskje var feil. Slik jeg forstår Ola og Grete så var refleksjonene de hadde med veileder knyttet opp til temaene i COS-P. Jeg tenker også at i det de sier ligger det implisitt et budskap om at de ikke er vant til å reflektere på den måten som veileder inviterte til.

Linn forteller at hun og veileder reflekterte mye rundt temaene i COS-P programmet, og det var nyttig på den måten at hun fikk en dypere forståelse av innholdet. Hun forteller at hun opplevde det som veldig bra at det ikke bare var COS-P veiledningen det handlet om. Det å kunne reflektere sammen med veileder var viktig. Veileder «stilte spørsmål tilbake til meg slik at jeg måtte reflektere, det var bra» (linje nr. 181-182). Hun forteller også at hennes veileder var sensitiv og at hun fanget opp hvis Linn var opptatt med noe annet enn innholdet i COS-P når hun møtte til veiledning. Linn beskriver det slik:

når hun forstår det er noe som har skjedd, eller det er noe jeg trenger å snakke om, så hadde de ikke så mye fokus på COS-P; da var heller fokuset på hva som har skjedd, eller hvordan har barnet det, eller har det skjedd noe hjemme (linje nr. 50-52).

Linn forteller også at veilederen hørte på henne når hun reflekterte rundt det hun var opptatt av. Hun var ikke en fasit, «men hun reflekterte om det jeg var opptatt av, sammen med meg» (linje nr. 58-59). Jeg tolker dette slik at Linn, ved å reflektere rundt situasjoner hun hadde opplevd med sin sønn, kom fram til bedre måter å møte sitt barn på. I den sammenheng beskriver hun at det å reflektere sammen med familieveilederen var det som muliggjorde

innsikten. Jeg tolker dette som en påminnelse om hvor viktig det er at veileder er sensitiv på foreldrenes ressurser og tilrettelegger veiledningen deretter.

Tina forteller at det å reflektere med veileder rundt forskjellige tema fra COS-P innholdet var nyttig. Hun legger til at mye av samtalene handlet om andre ting enn bare COS-P. Hun sier: «vi snakket om hverdagene, sant, jeg var der en gang i uken og jeg kunne komme der og fortelle om uken som har vært, og hvilke utfordringer jeg har møtt i uken og ikke bare COS oppgaver» (linje nr. 65-67). Tina fortalte at det sammen med familieveileder ble mulig å se ting fra mange perspektiver, og hun kunne få tips om hvordan hun skulle møte barna i de forskjellige situasjonene. Her forstår jeg det slik at Tina forteller om at samtalene også inneholdt råd og tips om hvordan hun kunne gjøre ting hjemme. Hun forteller «jeg kunne komme uken etter å si; nå har jeg prøvd det. Det fungerte utmerket! Det ble som en ny hverdag» (linje nr. 62-63). Slik jeg tolker dette så var refleksjoner og råd en god kombinasjon for henne. Hun fikk noe konkret hun kunne teste ut hjemme utover det som ble gjennomgått i COS-P programmet.

4.3 Veiledningen gav ny og nyttig innsikt til handling

Alle intervjupersonene sier at det har vært nyttig å motta foreldreveiledning ved tiltaksavdelingen. De beskriver forskjellene og virkningene veiledningen har hatt for dem på ulike områder, og i ulike situasjoner. De forteller om ulike virkninger det har hatt for dem som foreldre, og hvordan endringen har påvirket deres barn.

Ola og Grete forteller at det å motta foreldreveiledning var en god opplevelse. Videre forteller de at i COS-P veiledningen så de på en del filmklipp om samhandling mellom barn og foreldre. Filmen ble stoppet forskjellige steder for å reflektere rundt det som ble vist. Foreldrene forteller at spørsmålene som var knyttet til filmen handlet mye om hva barnas behov var, og hva foreldrene skulle ha gjort. De forteller at familieveileder ofte stilte spørsmål om de kunne kjenne igjen temaer fra eget liv. De kunne gjerne handle om det var «situasjoner på en måte som de selv har vært oppe i» (linje nr.161). Det var flere av filmsnuttene som gjorde at;

Vi fikk mer øynene opp altså, men det var helst mange av de snuttene som hun viste, og som hun satt på pause og vi diskuterte forskjellige ting; hva gjør mor nå og hva gjør far i den situasjonen (linje nr. 170-172).

Begge foreldrene forteller at de i løpet av veiledningen ble mer bevisste på barns behov og det å kjenne igjen signaler som barn gir. Jeg forsto Ola og Grete slik at det var i hovedsak COS-P programmet som ble gjennomgått med dem. De sier at de har fått en del ny kunnskap som har ført til endringer i deres familieliv.

Når Linn forteller om hvordan hun opplevde selve veiledningen, så sier hun: «jeg brukte det som en plass der jeg ikke lurte meg selv, jeg lurte ikke henne, men at jeg fikk hjelp» (linje nr. 290-291). For Linn var det viktig å få noe ut av veiledningen, og hun understreker det med å si at «veilederen kan ikke veilede meg hvis jeg ikke er helt ærlig» (linje nr. 288-289). Hun forteller at COS-P var gjennomgående i veiledningen, og at det var nyttig for henne å gå gjennom det. Det ble spesielt viktig for henne å få innsikt i, og balansere det å være større, sterkere, og samtidig være klok, vennlig og god. Det var en innsikt som utgjorde en forandring for henne. For Linn ble kunnskapen om innholdet i COS-P et viktig verktøy. Linn forteller også at «jeg kunne si det jeg tenkte og følte til veilederen og hun fordømte meg ikke, og det var greit» (linje nr. 170-177). Hun forteller i den sammenheng at hun også følte at hun kunne påvirke veiledningen ved at de snakket om det hun var opptatt av. På spørsmål om veilederen var opptatt av hennes bakgrunn og kultur så svarte hun «Jeg synes hun var ikke så nysgjerrig, det var kanskje meg som tok det opp (...) spurte litt, det er noen kanskje, noen episoder at (...) spurte litt om hvordan; ja jeg synes det var meg» (linje nr. 201-203).

Linn forteller at COS-P programmet, og spesielt samtalene med veileder, bidro til at hun fikk et annet syn på barneoppdragelsen. Hun sammenlignet det hun var vant til fra sitt hjemland, og det hun lærte i veiledningen, og forteller at hun sa til veilederen sin at «dette er ikke bare investering i min gutt; det er også en investering for mine barnebarn» (linje nr. 239). Linn legger også til at hun opplevde at de i veiledningen hadde fokus på hennes ressurser og styrke, og ikke hva som er eller var feil, men hva hun kunne gjøre mer av for gutten sin. Hun forteller at veileder også var opptatt av hvordan relasjonene i hele familien var, hvordan de fungerte sammen. Hun var opptatt av hele familiesystemet. Linn sier at det var helheten som hjalp. Når Linn forteller om veiledningsforløpet så tolker jeg det dithen at relasjonen til veileder og innholdet i veiledningen gjorde at hun endret sitt syn på barneoppdragelse. Det gav henne en

mulighet til å sammenligne synet på barneoppdragelse fra sitt hjemland og den norske måten å oppdra barn på. Denne muligheten gjorde at hun bestemte seg for å endre på grunnleggende prinsipper med hensyn til hvordan hun møtte sine barn. Hun bygger relasjonen til dem på en måte som gjør at hun ser at barna endrer seg og kontakten mellom henne og barna er blitt bedre.

Tor forteller at de kunne snakke om alt med familieveilederen, og at å delta i COS-P veiledningen ikke var bortkastet. Han forteller at det som kanskje ble det viktigste for ham, var å reparere relasjonen til barna hvis det hadde vært en episode med for eksempel kjefting. Han forteller:

Når det gjelder COS treningen så var det gjerne det med kanskje å reparere – at du skal ta deg tid til å sette deg ned og snakke om ting etterpå, og det kan være en utfordring å få til å passe, men tror vi har innsett at du må ta deg tid til det (linje nr. 390-392).

Han forteller at COS-P teorien og COS sirkelen, og kunnskapen han har tilegnet seg, har bidratt til at han tenker mer over situasjoner. Hvis de har vært i en situasjon med barna som ble opplevd som vond, sier han «så må du gjerne sette deg ned og lete litt i teorien etter hva du kunne gjort annerledes» (linje nr. 40-41). Tor forteller at han savnet at han og kona kunne få en mulighet til å ha individuelle samtaler med veileder for så å ha fellessamtaler etterpå. Han sier at det da kanskje hadde «kommet fram en litt annen historie fra dem begge» (linje nr. 100). Han savnet også at det var en mulighet til å ha veiledningen hjemme. Det mest av alt på grunn av at det var vanskelig å finne tid med hensyn til konas jobb, og at det var masete å dra inn til byen. Jeg forstår Tor slik at hans, og kanskje konas behov for å fortelle egne versjoner av hendelsen, var et savn. Det ville gjort det mulig for hver av dem å beskrive ulike oppfattelser av situasjonen. Dersom de hadde brukt de individuelle opplevelsene de hadde i en avtalt fellessamtale etterpå, ville det kunne ha bidratt til en utvidet forståelse av familiesystemet i Tors familie, for Tor, og kona, men også for veileder. Jeg tolker Tor og kona slik at de var spesielt frustrert over å måtte ha kontakt med barnevernet. Slik Tor beskriver det kan det virke som om det var han som klarte å nyttiggjøre seg veiledningen på en måte som gjorde at han fikk noe ut av veiledningen.

Tina forteller at da hun gikk gjennom COS-P veiledningen så fikk hun litt «sjokk». Hun sa: «det var fordi jeg følte det var så mye jeg ikke hadde sett med mine unger» (linje nr. 9-10).

Hun forteller at hun fikk godt innblikk i å se barna og deres behov på en annen måte. Hun forteller at det ble som en ny hverdag, og det ble viktig for henne å se og forstå barna sine. Tina forteller at «jeg kunne liksom bli sint uten å; er det noe å bli sint over, kunne jeg gjort det på en annen måte» (linje nr. 28-29). For Tina ble det derfor en viktig ting å ikke avvise barna sine. Hun forteller også at det er en kjent følelse fra hennes egen barndom. I samtalene med veileder opplevde Tina at hun ble hjulpet til å se hva hun selv hadde manglet i sin barndom. Hun sier «hun lærte meg å se hva jeg manglet i min barndom, jeg ble jo aldri sett på den måten jeg ser på mine unger» (linje nr. 201-202). Hun sier videre at veileder ikke var masete på hennes historie, men at veileder lot Tina fortelle når hun selv ville. Tina opplevde at hun kunne påvirke veiledningen med at hun selv bestemte når hun ville fortelle noe fra sin historie. Hun opplevde også å kunne påvirke veiledningen ved at hun kunne stille veileder spørsmål om hva hun ville ha gjort i forskjellige situasjoner. Tina forteller at hun opplevde det ubehagelig at veileder kom så ofte hjem til dem. Mest fordi hun hadde sagt til barna sine at det skulle komme en dame fra barnevernet som skulle veilede henne. Hun skulle heller sagt at damen var en hun kjente, som skulle hjelpe henne til å bli en enda bedre mor. Det var barnas reaksjon på at veileder kom hjem til dem som var bakgrunnen for at Tina sa dette. Barna trodde at de skulle flyttes igjen når veileder kom hjem til dem. Det Tina forteller om her tenker jeg ikke at representerte et problem som ødela for utbyttet av veiledningen. Jeg tenker mer at det kan representere en nyttig informasjon om at det er viktig å trygge barna gjennom å snakke med dem om hensikten med veiledningen som deres mor mottok. Jeg tolker det slik at når Tina og veileder brukte hennes historie, sett i relasjon til innholdet i COS-P veiledningen var det nyttig for Tina. I tillegg brukte de en del tid på å reflektere rundt hvordan mor forsto sin situasjon sett i forhold til sin historie, og hvordan hun ser og forstår sine barn her og nå.

4.3.1 Veiledningen bidro til et empatisk skifte

Foreldre som mottar veiledning fra tiltaksavdelingen representerer et bredt spekter av befolkningen. På hvilken måte foreldrene tar imot veiledningen og nyttiggjør seg den over tid vil derfor variere tilsvarende. I dette prosjektet har alle intervjupersonene et år etter endt veiledning beskrevet endringer i måter å være foreldre på.

Ola og Grete sier at de har en opplevelse av at de er mer tilstede når de er sammen med sitt barn. De forteller at de har blitt mer tålmodige og flinkere til å lytte. Spesielt Ola sier at han før kunne bli fortere sint, men at han nå er mye mer tålmodig, flinkere til å lytte, og samtale

om situasjoner med barnet sitt. Grete bekrefter at Ola har forandret seg, og blitt mer tålmodig på flere plan. Foreldrene sier også at de er flinkere til å ta barnet med på aktiviteter, og gjøre ting sammen. Grete forteller at hun ser endringer hos Ola, hun sier, «jeg føler at jeg ser endringer både med å ta henne med på ting, men også å være mer tilstede her og nå» (linje nr. 728-729). De forteller at de også har blitt flinkere til vise interesse for det barnet deres vil vise dem, og viser mer interesse for det som barnet er interessert i. Det foreldrene forteller om her tolker jeg slik at veiledningen de har fått har bidratt til at de har endret sin måte å møte sitt barn på, og deres måte å være mer tilstede for barnet på når det trenger dem.

Linn forteller at mye er annerledes i familien i dag. «Før kunne jeg kjeftte så mye på gutten min at han griner, kjeftet for mye, så det var mye feil da» (linje nr. 244-245) Nå sier han «mamma du kjefter ikke så mye nå lenger» (linje nr. 400). Linn beskriver at det har skjedd mange forandringer hjemme. Relasjonene til barna er bedre, men også til mannen. Relasjonen til stedatter har også blitt mye bedre, sier hun. Linn forteller også at hun opplever at gevinsten med veiledningen ikke bare har påvirket familien, men også hvordan hun er på jobb. Hun sier også at det har påvirket henne positivt med hensyn til hvordan hun snakker med slektningene sine i hjemlandet. Linn forteller at hun tenker på barneoppdragelse på en annen måte nå, og opplever det som en gevinst. I veiledningen var Linn aktiv, og reflekterte mye rundt sin måte å være mor på. Hun og veileder utforsket flere dilemmaer som gjorde at Linn fikk en dypere innsikt i sin rolle som mor. Hun fikk også en dypere innsikt i hva barna trenger fra henne. Ut fra det Linn forteller har veiledningen fått innflytelse på hennes liv på flere plan, i jobbsammenheng, i relasjonen til sin mann, og hvordan hun snakker med sin familie i hjemlandet.

Tor forteller at det var teorien og COS sirkelen som ble det han husker best fra veiledningen. Han sier at COS sirkelen henger godt igjen fra veiledningen ennå, og at han tenker på den i situasjoner som oppstår. Han sier at: «det går jo igjen når du opplever noe med barna som kanskje du synes kanskje er vanskelig å – men når du får ordlagt det så tenker du kanskje over hva som skjer, sånn sett har jo teorien funket greit» (linje nr. 23-25). Tor nevner også at refleksjonene ofte kommer i etterkant av en hendelse. Utover det er det ikke noe Tor trekker fram som synlig fra veiledningen. Han sier at han ikke er annerledes overfor barna i dag. Han sier at han ikke tror at barna oppfatter han annerledes i dag i forhold til før. Han tilføyer at det var kona som var involvert i meldingen til barnevernet, og ikke han. Det kan likevel se ut til at

Tor bruker elementer fra veiledningen i samhandling med barna. Han forteller at han av og til kan minne kona om viktigheten av å møte barna på en roligere måte.

Tina forteller at hun før kunne avvise barna sine hvis de kontaktet henne når hun holdt på med noe. Hun kunne da si at hun skulle komme etterpå, men unnlate å gjøre det. «Nå er det liksom, jeg ser an hvilken oppgave jeg holder på med, og gjør en avtale med dem om å komme når jeg er klar, så gjør jeg det, viktig å ikke glemme det» (linje nr. 384-387). Hun beskriver at barna også har endret seg: «de er mer avslappet rundt forholdet vi har som familie, det er ikke en stresset familie, sant, de spør og så får de svar» (linje nr. 371-372). Hun forteller at hun forklarer barna hvis hun ikke kan hjelpe dem i øyeblikket. I stedet gjør hun avtaler med dem om når hun kan hjelpe. Hun forteller videre at hun opplever at det hun har lært i veiledningen også virker i forhold til voksne, og at hun selv er noe forandret. Ut fra det Tina sier så tenker jeg at veiledningen har hatt en virkning på henne med hensyn til hvordan hun forstår barna sine, hvordan hun møter barna, og hvordan hun snakker med dem. Det kan også se ut som hun har integrert elementer fra veiledningen i relasjoner til sine voksne venner og familie.

4.4 Sammendrag

Alle intervjupersonene som har deltatt i dette prosjektet har fortalt at de har negative erfaringer med det første møte med barnevernet. Likevel forteller intervjupersonene at møte med familieveileder, og veiledning fra tiltaksavdelingen har vært en ubetinget positiv opplevelse. De forteller om nyttige erfaringer, og at de har tilegnet seg ny kunnskap som de kan nyttiggjøre seg i sin foreldrerolle. Intervjupersonene er tydelige på at relasjonen til veileder var avgjørende for at de skulle kunne nyttiggjøre seg veiledningen. Samtlige intervjupersoner bekrefter at de følte seg sett, hørt og anerkjent av sin veileder.

De beskriver endringer med hensyn til hvordan de tenker, og kommuniserer omkring sine barns atferd. Beskrivelser av hvordan de tenker om andre nære relasjoner i sin familie er også beskrevet av intervjupersonene. Det kan være søsken, partnere og venner som de kommuniserer med på en bedre måte.

Intervjupersonene beskriver i noe varierende grad endringer som er synlige i dag. Foreldrene som beskriver endringer, sier at de har fått en bedre relasjon til sine barn. Noen foreldre

beskriver også at det er mindre stressituasjoner i hverdagene. Veiledningen har bidratt til at de har en bedre forståelse for sine barn, og mer kunnskap om hvordan de kan møte barna på en adekvat måte. Alle intervjupersonene sa at det var greit at veiledningen var i regi av en barneverntjeneste.

5 Diskusjon

I dette kapitlet vil jeg drøfte studiens funn med utgangspunkt i problemstilling og relevant teori og forskning. Etter diskusjonen av hvert funn, vil jeg se på noen av dem i lys av hverandre. Jeg vil deretter redegjøre for implikasjoner for praksis, videre forskning og mulige svakheter ved studien.

5.1 Oversikt over funn

I min studie intervjuet jeg tre enslige foreldre og et foreldrepar. Jeg brukte en semistrukturert intervjuguide, og ved bruk av en fortolkende fenomenologisk analyse (IPA) kom jeg fram til tre hovedfunn.

- Møte med barneverntjenesten var ubehagelig
- Møte med familieveileder ble en trygg havn
- Veiledningen ga ny og nyttig innsikt til handling

5.2 Møte med barneverntjenesten var ubehagelig

I dette studiet har alle intervjupersonene vært tydelige på at de har opplevd seg dårlig behandlet i sitt første møte med barneverntjenesten. Paret jeg intervjuet beskrev det på denne måten: «vi hadde forventninger om å bli møtt med respekt, men respekt fantes ikke».

Når foreldre blir kontaktet av barnevernet fordi barneverntjenesten har mottatt en bekymringsmelding fra en barnehage, skole eller andre instanser, vil de fleste foreldre oppleve det som ubehagelig og skremmende. Hvordan barnevernet kontakter dem og møter dem kan være avgjørende for det videre samarbeidet. Barneverntjenesten har en klart definert makt til å gripe inn i familier dersom barn ikke har en god nok omsorgssituasjon (Lov om barneverntjenester § 4:4 jfr 4:12). De har plikt til å starte en undersøkelsessak hvis de mottar en bekymringsmelding. Undersøkelsen må være gjennomført i løpet av 3 måneder. Etter det bestemmes det om meldingen skal henlegges, eller om det skal iverksettes tiltak. Hvilke tiltak som iverksettes avhenger av hvilken omsorgssituasjon barnet lever under.

Foreldreveiledning ved en tiltaksavdeling kan være et tiltak dersom den aktuelle barneverntjeneste har et slikt tilbud.. Blir det bestemt at foreldrene skal få tilbud om foreldreveiledning, blir det vanligvis gjennomført med et møte pr. uke. Begrepet veiledning

brukes på ulike måter, og kan forstås som en «bevisstgjørende samtale som finner sted etter avtale mellom to typer rolleinnhavere, veileder og veisøker» (Skau, 2012, s. 55).

Uansett om det blir bestemt om bekymringsmeldingen skal henlegges eller om undersøkelsen munner ut i at det anbefales foreldreveiledning, tenker jeg at barneverntjenesten vil være tjent med at det legges til rette for et godt samarbeidsklima med foreldrene.

Ola og Grete beskrev opplevelsen i møte med barneverntjenesten som vanskelig. De opplevde en «ovenfra og ned» holdning, det opplevdes fryktelig. (linje nr.484) Linn beskrev at hun opplevde at måten hun ble møtt på, bidro til at hun følte seg dum, og som en dårlig mor. Tor opplevde å ikke bli hørt, og sa at opplevelsene ligger der som en småbitterhet ennå. Ut fra det intervjupersonene har beskrevet, opplevde de at barnevernet påtok seg definisjonsmakten i situasjonen. Med definisjonsmakt menes at profesjoner påtar seg en makt til å beskrive og definere virkeligheten. Jeg forstår intervjupersonene slik at de opplevde at i denne sammenhengen definerte barnevernet situasjonen uten å lytte til foreldrenes synspunkter (Jensen & Ulleberg 2011). Møte med barneverntjenesten opplevdes derfor vanskelig, og det ga foreldrene en opplevelse av å ikke bli respektert. Foreldrene ble i denne sammenheng definert til ikke å være gode nok foreldre, og det ble gjort på en måte som ikke ivaretok foreldrenes opplevelse av deres selv – verd. I situasjoner hvor mennesker blir definert som ikke gode nok av en maktinstans, kan det være nærliggende å kjenne på en følelse av skam. Det kan skape et behov for å skjule at barnevernet har kommet inn i deres familie. Foreldre flest er sårbare for kritikk av hvordan de er som foreldre. Professor Jan-Olav Henriksen (2010) beskriver en sårbarhetsskam som han knytter til selvets grunnleggende sårbarhet. Den er ikke knyttet til langvarige dysfunksjonelle relasjoner, men mer hvordan vi tror andre opplever oss selv.

I en kontekst hvor en opplever å kjenne følelse av skam, som i denne sammenheng kan handle om sårbarhetsskam, kan det være utfordrende å få til et godt samarbeid med foreldrene. Spesielt når sårbarhetsskammen handler om at man som foreldre har en opplevelse av å bli behandlet uten respekt. Opplevelsen av å kjenne på en følelse av akutt skam erfares som et dypt ubehag (Skårderud, 2001). Det kan bidra til et behov for å forsvare seg i øyeblikket, men også ved at en forsøker å beskytte seg mot forventede (nye) skamerfaringer. Denne typen strategi er framtidsrettet, og skjer i stor grad ubevisst (Farstad, 2016).

Sett i lys av de vonde opplevelsene foreldrene hadde i sitt første møte med barneverntjenesten, var det hensiktsmessig for foreldrene at veiledningen foregikk et annet sted. Alle intervjupersonene sa likevel at det var uproblematisk at veiledningen ble gitt i regi av barnevernet. Tina poengterte det med å si at «egentlig var det det «same shit» for de ville vært kjøpt og betalt av barnevernet likevel» (linje nr.132).

5.3 Møte med familieveileder ble en trygg havn

Samtlige intervjupersoner sa at å møte familieveilederen var en annerledes opplevelse. Det ble annerledes fordi de ble møtt med respekt. Veileder var imøtekommende og forståelsesfull. Hun var ikke dømmende, og de opplevde å bli trodd. Alle beskrivelsene intervjupersonene gir av møtene med familieveileder, er beskrivelser av egenskaper som ikke fremprovoserer en skamfølelse. Det åpner for en mer samarbeidsorientert tilnærming.

For intervjupersonene i min studie ble det viktig at veiledningen var i et annet bygg og at veiledningen ble gitt av andre enn de kontaktpersonene i barnevernet som de først møtte. Når foreldre mottar veiledning i regi av en barneverntjeneste er det i utgangspunktet en asymmetrisk maktrelasjon (Baktin, 1986, gjengitt etter Seikkula & Arnkil 2007). Jeg tenker at hvis målet er at veiledningen skal være nyttig for veisøker, må veileder legge til rette for at veisøker kan ha en innflytelse over sin situasjon på en slik måte at kommunikasjonen er preget av å være en dialog. Veisøker gis en mulighet til å påvirke veiledningen ved at de forteller sin historie slik de opplever den selv, hva de opplever som vanskelig og utfordrende, og hva de trenger veiledning til. Ved at veisøkers opplevelser og utfordringer blir utforsket sammen med veileder i et systemisk perspektiv med for eksempel å utforske samspillsmønstre og kommunikasjonen i familien, kan det i dialogen fremkomme nye konstruksjoner som kan skape nye forståelser.

Virkeligheten kan forstås på flere måter, og all erfaring er subjektiv (Ulleberg, 2004). Gergen og Gergen (2005) fremhever viktigheten av å være lydhør overfor personlighet, preferanser, forskjellige tradisjoner og verdier i valg av tilnærming i møte med klienter. Dette samsvarer bra med det jeg oppfatter at intervjupersonene beskrev om sin opplevelse i møte med, og i veiledning med familieveilederen. Linn bekrefter det når hun sier at veileder «forstod meg og dømte meg ikke» (linje nr. 361) Tina understreker det ytterligere med sitt utsagn om at veileder var sensitiv og ydmyk «hun hadde ikke den veggen som mange har»

(linje nr. 302). For Tina ble det et vendepunkt å treffe en veileder som var ydmyk, og som hun kunne reflektere sammen med uten å være redd. Jeg oppfattet det som at hun klarte å dele de utfordringene som hun strevde med i samhandling med sine barn. Av den grunn kunne de sammen utforske aspekter i hennes liv, og på den måten utvide Tinas kunnskap og innsikt om hennes liv, og måte å være mor på. Tina beskriver også at det var humor tilstede i veiledningen, noe som bidro til en befriende og god atmosfære. Hun la til at veileder kunne dele fra sitt eget liv, og at Tina kunne kjenne seg igjen i det veileder sa og respondere på det med eksempler fra sitt eget liv. Jeg tenker at vi her ser verdien av dialogen hvor flersomhet trer fram med en tilstedeværelse av både og posisjon og forskjeller. Forskjellene må sees på som utvidende og supplerende, og at det som er forskjellig og det som ligner supplerer, utfyller og utvider hverandre (Sundet, 2012). Jeg tenker at dette er i tråd med det som viser seg i relasjonen mellom Tina og veileder, ved at veileder klarte å balansere ubalansen i maktforholdet på en slik måte at Tina opplevde seg likeverdig. Tina poengterer det med å si jeg «så henne som et menneske». Det virker på meg som at de sammen utforsket og reflekterte rundt utfordringer i det å være foreldre på en måte som var nyttig for Tina.

For Linn ble familieveileder en viktig person, og hun beskriver det slik «jeg vil aldri glemme (...), selv om jeg blir gammel, vil jeg fortsatt huske henne» (linje nr. 416-418). Jeg tenker at i dette utsagnet ligger det implisitt at veileder har vært lydhør overfor Linns preferanser og hennes personlighet, og vært nysgjerrig på hennes forståelse og verdier. Med utgangspunkt i et sosialkonstruksjonistisk perspektiv utvikles forståelse og kunnskap i det mellommenneskelige rom (Lundby, 1998). Hvordan mennesker vi møter forstår sine erfaringer eller hvordan de tenker om sitt eget liv kan vi ikke vite (Gergen, 2015). Vi kan kun få et innblikk i det ved å spørre dem vi møter, og være nysgjerrig på historiene de forteller. En grunnleggende holdning hvor en har en ikke-vitende posisjon i møte med klientene kan åpne opp for det uventede og det usagte. Er dialogen samarbeidsorientert med fokus på narrativer og relasjoner, dannes det et bedre grunnlag for å etablere nye konstruksjoner i samarbeide mellom foreldre og veileder (Anderson, 2003). Ikke-vitende handler om at en har en grunnleggende holdning med hensyn til å lytte til det klienten sier på en slik måte at vedkommende opplever at det de sier er verdt å lytte til (Anderson, 2003). Ikke-vitende holdning understreker også at vi ikke kan forstå en klient fullt og helt, men at vi er i en prosess hvor vi ønsker å forstå (Jensen & Ulleberg, 2011). Denne tenkemåten kan legge et godt grunnlag for en samarbeidsorientert tilnærming slik at endring kan utvikles.

En terapeutisk tilnærming som muliggjør å utvikle en foretrukken historie, er narrativ tilnærming. Vi erfarer eller opplever våre liv gjennom de historiene vi forteller om oss selv, og de historier andre forteller om oss (White, 2008). Det kan være historier og hendelser fra oppveksten vår. Historier rundt ting vi har gjort, godt eller dårlig. Det handler også om hvem vi ønsker å være.

For alle intervjupersonene var COS-P en ramme for veiledningen. COS-P er en metode som er basert på en manual og en dvd. Det er et fleksibelt veiledningsprogram som er lett å tilpasse til de enkelte foreldrene. Veileder inviterer foreldre til å reflektere rundt de temaene som gjennomgås. En forutsetning i COS-P veiledning er at veisøker klarer å reflektere. Relasjonen mellom foreldre og veileder er av stor betydning i veiledningsprosesser. Veileders evne til å skape trygghet i relasjon til veisøker er viktig for at veisøker skal kjenne seg trygg nok. Alle intervjupersonene beskrev at relasjonen til veileder var så bra at de våget å stole på at det de sa ble godt ivaretatt av veilederen. Det foreldre forteller om veileder samsvarer med det Wampold (2015) beskriver om hva som er viktig for at relasjonen til veileder blir bra. Han sier at det viktige er at relasjonen er preget av at terapeuten eller veilederen er tillitvekkende, forståelsesfull, og interessert i klienten. Han sier også at terapeut eller veileder må ha et godt kunnskapsnivå slik at veiledningen kan tilpasses klientenes behov (Wampole, & Imel, 2015).

Ola og Grete bekrefter det med å si at relasjonen var så god at de turte å dele tanker og synspunkter med veileder. De fortalte at «det ikke var så vanskelig å reflektere, fordi det var det mennesket vi hadde med å gjøre da som var så lett» (linje 807-808). De la også til at de satt og grublet litt på svaret, men at de som regel kom fram til et svar. Jeg oppfatter det slik at refleksjon rundt temaene i COS-P programmet ble muliggjort for dem på bakgrunn av den gode relasjonen til veileder. Jeg tenker også at det ligger implisitt i det foreldrene sier at de ikke var vant til å reflektere slik veileder inviterte til i utgangspunktet. Likevel klarte veileder å tilpasse veiledningen på en slik måte at det ble en god opplevelse for foreldrene.

Linn forklarer at hun og veileder reflekterte mye rundt temaene i COS-P programmet, noe som bidro til at hun fikk en dypere forståelse av innholdet. De refleksjonene og samtalene de hadde utenom det som handlet direkte om COS-P innholdet, var også viktige for Linn. Hun beskriver en sirkulær prosess i refleksjonen hun og veileder hadde, ved at veileder stilte oppfølgende spørsmål som Linn reflekterte videre over. Linn sier videre at veileder ikke hadde en fasit, «men hun reflekterte over det jeg var opptatt av sammen med meg» (linje nr.

58-59) Linn kunne da selv komme fram til løsninger, eller svar på det de reflekterte rundt, og på den måten få tilgang til en dypere innsikt i det de samtalte om. Bateson (2005) betegnet det som «en forskjell som gjør en forskjell». Ved å stille spørsmål som er passe forskjellige fra foreldrenes tenkemåte kan det skape en forandring (Bateson, 2005).

Tina var tydelig på at hun opplevde at refleksjonene de hadde rundt temaene i COS-P programmet var nyttig for henne. Hun sier likevel at det å snakke om andre ting enn det som handlet om COS-P programmet var like nyttig. Tina mottok veiledning en gang pr uke, og sier i den sammenheng at det var bra for henne at hun kunne snakke om ting som hadde skjedd i løpet av uken utenom det som handlet om COS-P. På den måten utforsket Tina og veileder mange perspektiver rundt det å være forelder. Hun sier at refleksjonene hun hadde med veileder også inneholdt tips og råd om hvordan hun kunne møte sine barn i forskjellige situasjoner hjemme. Tipsene hun fikk prøvde hun hjemme med suksess. Hun sier i den sammenheng «jeg kunne komme uken etter å si; nå har jeg prøvd det, og det fungerte utmerket! Det ble som en ny hverdag» (linje nr. 62-63). Når tips og råd blir beskrevet slik, kan fokuset lett lede hen til at veileder inntar en ekspertrolle overfor Tina ved at hun forteller Tina hva hun skal gjøre. Det ville i så fall betydd at kommunikasjonsmodellen veileder benyttet seg av var lineær, der kommunikasjonen var preget av å være en monolog (Jensen & Ulleberg, 2011). Med bakgrunn i Tinas beskrivelser oppfatter jeg at det var mer et ønske fra Tina om å få råd, noe veileder fanget opp og innfridde. Jeg tenker derfor at samtalen mellom Tina og veileder var mer preget av en samarbeidsorientert tilnærming hvor veileder bruker refleksive spørsmål som inviterer til en åpen refleksjon hvor en belyser et problem fra flere kanter, og hvor man ser en likeverdige dialog (Jensen & Ulleberg, 2011). En slik posisjon vil være mer hensiktsmessig der samtalen intensjon er endring. Denne tilnærmingen samsvarer også med Andersons (2003) beskrivelse av en systemisk samtale der veileder og veisøker er forskere som er opptatt av å skape det de finner. Jeg tenker at dette samsvarer med forandringene Tina og veileder opplevde som handler om en naturlig følge av en skapende dialog og en samarbeidsorientert relasjon.

5.4 Veiledning gav ny og nyttig innsikt til handling

Intervjupersonene sier at det har vært nyttig å motta foreldreveiledning ved tiltaksavdelingen. Sentralt hos alle intervjupersonene var at deres relasjon til veileder var spesielt bra. Den gode

relasjonen de beskrev å ha til sin veileder var en viktig faktor for at veiledningen opplevdes som nyttig. Jeg tenker at dette er en tydelig bekreftelse på relasjonens betydning i veiledning. Ola og Grete har vært tydelige på at relasjonen med deres veileder har vært grunnen til at veiledningen ble en positiv opplevelse. COS-P veiledningen og det at veileder stilte dem spørsmål slik at innholdet i COS-P veiledningen ble relatert til deres eget liv og samhandlingen med deres barn var nyttig for dem. De beskrev det som «vi fikk mer øynene opp», de har blitt bedre på å kjenne igjen signaler som barnet gir, og de sier at de har fått ny kunnskap som har gjort en forandring i deres familie. I prosessen hvor omsorgspersonene får større forståelse for barnets behov og respekterer behovet barnet har i øyeblikket, kan det skje et empatisk skifte (Powell et al., 2014). Dette handler om et skifte i retning av å være mer sammen. Ola og Grete beskriver denne endringen som at de gjør flere ting sammen med barnet sitt. Samtidig beskriver de en endring i måten å møte barnet på som springer ut fra det empatiske skiftet. De la vekt på at de er flinkere til å lytte, er mere tålmodige og viser mer interesse i det barnet er interessert i.

Jeg mener at Linn kommer med et nøkkelutsagn når hun beskriver sin opplevelse av veiledningen «jeg brukte det som en plass der jeg ikke lurte meg selv, jeg lurte ikke henne, men at jeg fikk hjelp» (linje nr. 290-291). For Linn var det viktig å få utbytte av veiledningen, og hun understreket det med å si, «veileder kan ikke veilede meg hvis jeg ikke er helt ærlig» (linje nr. 288). Linn presenterte tydelig et ønske om endring i måten å være mor på. Gjennom det Linn sa, kan en også tolke hennes utsagn dithen at hun hadde en uttalt endringskompetanse. Jeg tenker at det beskriver at hun hadde en vilje og evne til å lytte, spørre og lære for å utvikle en endring. Hun viste kunnskaper, holdninger og ferdigheter til det å være lærende, og hun tok ansvar for egne tanker og følelser. Jeg tolker det slik at hun også tok ansvar for egen menneskelige utvikling i denne prosessen. Dette samsvarer godt med det Gotvassli har skrevet om endringskompetanse i sin artikkel «Veiledning og den lærende organisasjon» (Gotvassli, 2012). Linn sa videre at hun fikk et viktig verktøy gjennom å få kunnskap om innholdet i COS-P. Tillit til veileder bidro til at hun erfarte at hun kunne si «det hun tenkte og følte uten å bli fordømt» (linje nr. 170-177). Av den grunn sa hun at hun opplevde at hun kunne påvirke veiledningen ved at de snakket om det hun var opptatt av, utenom det som handlet om COS-P. I en barnevernkontekst er maktforskjellen mellom foreldre og barnevernet så stor at det kan være en utfordring at foreldre kan oppleve at de har en brukermedvirkning. En mulighet kan ligge i at foreldrene opplever at relasjonen til veileder er så god at de også kan påvirke hva de snakker med veileder om. Linn sin beskrivelse av

hvordan hun opplevde å motta veiledning bekrefter derfor det Jensen (2011) beskriver. Idealet om brukermedvirkning er fremhevet i mange virksomheter og vil ha betydning for hvordan samarbeid og relasjonen utvikler seg (Jensen & Ulleberg, 2011). Jeg tenker at gjennom beskrivelsen av relasjonen mellom veileder og Linn at dialogen og refleksjonene mellom dem bidro til dannelsen av det som White (2008) beskriver som en ny fortellende historie. Linn understreker det med å si at hun opplevde at de i veiledningen var opptatt av og fokuserte på hennes egne ressurser og styrker, og ikke hva som var feil (linje nr. 343-344). Fra å gå fra en beskrivelse av seg selv som en sint mor som kjeftet mye, klarte de sammen å bidra til å utvide Linns kunnskap og forståelse om seg selv og hennes måte å møte sine barns behov på. Dette bidro til at hun i praksis gjorde nødvendige endringer. De nye utvidede historiene om seg selv som mor, som partner og kollega ble mer synlige i relasjoner til andre. Hun kunne da danne en historie hun kunne fortelle som handlet om bedre relasjoner til sine barn, resten av familien og på jobb (linje nr. 400). Å rette søkelyset på styrker og løsninger er også i tråd med et systemisk og sosialkonstruksjonistisk perspektiv. I systemisk familierapi bør en ha fokus på familiens løsningsforslag og styrker (Pote et al., 2000). Dette samsvarer bra med det jeg tenker veileder og Linn gjorde da de utforsket hvordan hun kunne møte sine barn på en måte som ivaretok barna på en bedre måte.

Gjennom å treffes flere ganger i et veiledningsforløp fikk de tid til å skape nye konstruksjoner og utvikle disse på en slik måte at de til slutt dannet en foretrukken konstruksjon om Linn som mor (White, 2007). Det kan se ut til at en ny mening framsto for henne med hensyn til hvordan hun tenkte om seg selv som kvinne og mor i samskapningen med veileder. Dette stemmer bra med det Lorås (2016) skriver om sosialkonstruksjonisme. Han skriver at «mening skapes gjennom sosiale interaksjoner mellom mennesker, det er kontekstavhengig og alltid i utvikling» (Lorås, s. 97. 2016; Gergen, 2010). Linn understreker dette ytterligere da hun sa at «det ikke var streng tidsramme som ødela for veiledningen» (linje nr. 308). Implisitt i det Linn beskriver tenker jeg også at det ligger informasjon om at en ny dannelse av en foretrukken konstruksjon av hvordan hun er som mor måtte utvikles over et lenger tidsrom (White, 2008).

Tor forteller at relasjonen til veileder var så god at de opplevde å kunne snakke med veileder om alt. Av den grunn opplevde han COS-P veiledningen som nyttig. Han mottok veiledning sammen med sin kone, men de var begge sterkt preget av de vonde erfaringene fra sitt første møte med barnevernet. Når foreldrene lever sammen er det vanlig at begge foreldrene deltar i

veiledningen selv om bekymringsmeldingen bare dreier seg om en av foreldrene. Ut fra det Tor beskriver fra deres første møte med barnevernet, og fram til intervjuetidspunktet, var det kona til Tor som var mest negativ til barnevernet. Tor beskriver i intervjuet at han skulle ønske at han og kona kunne hatt noe veiledning hver for seg noen ganger, og deretter hatt veiledning sammen. Når par kommer sammen til veiledning er det ikke uvanlig at de har forskjellige behov med hensyn til hva de trenger hjelp til i veiledningen. Dersom det lar seg gjøre kan det være bra å ha et par treff med dem enkeltvis slik at de uforstyrret kan fortelle sin opplevelse av situasjonen, og mulig avklare hva den enkelte forelder trenger veiledning i. Når veiledningen gjøres sammen igjen blir det viktig å forsøke å enes om et felles mål, hvor en har fokus på å ivareta den enkeltes behov. Når familier mottar veiledning fra en tiltaksavdeling er det på bakgrunn av en søknad fra en annen avdeling. Innholdet i søknaden må også inngå i målet for veiledningen. Sett i lys av at brukermedvirkning er en rettighet klienter har, tenker jeg at det også er viktig å lytte til hva foreldrenes behov i veiledningen er.

Forforståelsen påvirker hvordan vi forstår en situasjon. Hvis forforståelsen er at barnevernet er en maktinstitusjon som ikke kan bidra til hjelp, og som en er redd for, vil en opplevelse av å bli dårlig behandlet bekrefte og forsterke forforståelsen. Hvis man derimot blir møtt med respekt og forståelse kan virkningen være at forståelsen til foreldrene nyanseres og virker tilbake på forforståelsen (Andersen, 2009). Gadamer's hermeneutiske sirkel (gjengitt av Krogh 2014 s.53) illustrerer på en god måte hvordan man kan utvide sin forståelse i samtale med en terapeut eller en veileder. Forforståelsen er stadig i forandring i samhandling med andre mennesker. Slik kan foreldreveiledning også til en viss grad sees på som en hermeneutisk sirkel. I en samtale der foreldre og veileder snakker sammen vil veileder utvide sin forståelse for foreldrene og foreldrene kan utvide sin forståelse for temaene i dialogen. Gadamer (gjengitt av Krogh, 2014 s. 54) beskriver dette som en utvidelse av sin forståelseshorisont. Jeg tenker at når en veileder og foreldre er i en god dialog, og utforsker flere måter å se et fenomen på, utvides forståelseshorisonten og man får en utvidet forståelse og kunnskap om fenomenet.

Tina gir et godt eksempel på at hun fikk ny og utvidet innsikt og forståelse for sine barn når hun sier «jeg fikk litt sjokk, det var så mye jeg ikke hadde sett med mine egne barn» (linje nr.9-10). En utvidelse av hennes forståelseshorisont tenker jeg bidro til at hun fikk en utvidet forståelse for sine barn slik at hun møtte dem på en mer ivaretagende måte. Når Tina

beskriver «hun lærte meg å se hva jeg manglet i min barndom» (linje 201-202) tenker jeg at det ligger et implisitt budskap om en ny forståelse av hvordan hennes oppvekst påvirket henne i samhandling med sine barn. Kunnskap om hvordan historien kan påvirke oss i nåtid handler om at man får en utvidet kunnskap og forståelse av egen fortid. Kunnskap om fortid og nåtid kan skape en mulighet i framtid ved at en sammen med en veileder utforsker muligheter i framtid som er forskjellige fra fortid og nåtid (Lundby, 2009; White, 2008).

5.5 Implikasjoner for praksis

I min studie er relasjonens betydning et funn som trer sterkt fram. Relasjonens betydning er allerede godt kjent og representerer derfor ikke noe nytt. Når jeg likevel trekker dette fram som en implikasjon for praksis, har det sammenheng med et annet viktig funn i studien, nemlig det at foreldrene beskriver opplevelser av å bli behandlet respektløst i sitt første møte med barnevernet. Det strider mot det som står beskrevet i Prop. 169 L at «barnevernet skal utøve sin virksomhet med respekt og for så langt det er mulig i samarbeid med barnet og barnets foreldre» (Prop. 169 L s. 46.47 2016-2017). Studien kan derfor være en tilbakemelding på at barnevernet må legge mer vekt på å møte foreldre som kommer i kontakt med dem med respekt, og en samarbeidsorientert holdning. Økt fokus på samarbeidsorientert holdning i barnevernet generelt kan også bidra til at veiledningsforløpet ved tiltaksavdelingen blir mer nyttig for foreldrene (Andersson, 2003).

5.6 Implikasjoner for forskning

Foreldrene i studien var samstemte på at foreldreveiledningen var nyttig, og at det var uproblematisk at veiledningen ble gjort i regi av barneverntjenesten. Det var ikke mulig å gjennomføre en studie av barnas opplevelse av hvordan veiledningen innvirket på foreldrene. Det var derfor vanskelig å si noe om at de merket noen endring hos foreldrenes måte å være foreldre på hverken da de deltok i veiledningen, eller etter at veiledningen var avsluttet. Barnas perspektiv hadde vært en interessant studie dersom det hadde vært mulig å gjennomføre.

Jeg tenker også at det kunne vært interessant å gjennomføre en studie der COS-P ikke er en del av veiledningen. Noen av intervjupersonene trakk fram at det var bra at veiledningen ikke bare handlet om COS-P. For de foreldrene som trakk fram denne nyansen, var samtalen viktig. Det å kunne ha en åpen dialog, utforske og reflektere rundt sine utfordringer og sine

liv, muliggjorde en endring for dem. Foreldre som kommer i kontakt med barnevernet er forskjellige og vil ha forskjellige behov. Det kan være viktig å få mer kunnskap om nytteverdi av foreldreveiledning over tid, og foreldres forskjellige behov for veiledning. Flere kvalitative forskningsprosjekter med forskjellige problemstillinger, og forskning med et longitudinell design, vil kunne gi et fyldigere bilde av nytteverdien av foreldreveiledning.

5.7 Mulige svakheter med studien

Jeg som «forsker» hadde ikke mulighet til å ta direkte kontakt med foreldre som hadde mottatt foreldreveiledning i regi av barneverntjenesten for å høre om de ønsket å bli intervjuet. I rekrutteringsprosessen måtte jeg derfor få hjelp av familieveilederne ved den aktuelle tiltaksavdelingen. Jeg fikk uvurderlig hjelp gjennom at de kontaktet foreldre som hadde deltatt i veiledning, og som sa seg villige til å la seg intervjuet. Ved at rekrutteringen måtte gjøres på den måten, kunne det være en mulighet for at familieveileder valgte å spørre foreldre der en visste at veiledningen hadde vært vellykket. Jeg gav eksplisitt beskjed om at det ville svekke studien, og at foreldre som hadde en positiv opplevelse av at veiledningen var vellykket ikke skulle være kriteriet for rekrutteringen. Det er mitt inntrykk at veilederne etterkom det ønske fra meg. Det kan også være en mulig svakhet at alle intervjupersonen er rekruttert fra den samme tiltaksavdelingen.

En kvalitativ studie med fem intervjupersoner kan gi noen indikasjoner om nytteverdien av veiledning som gis til foreldre. Studien kunne også gi noen antydninger på at nytteverdien var synlig et år etter avsluttet veiledning. Utvalget er likevel for lite til å kunne gi et fyldig og bredt svar på problemstillingen. Det kan heller ikke gi et fyldig svar på de forskjellige veilednings behovene foreldre kan ha.

En mulig svakhet kan også være at når intervjupersonene fikk informasjon om at jeg arbeider som familieveileder i en barneverntjeneste, kunne påvirke intervjupersonene. Det kunne bidratt til at intervjupersonene ville prøve å fremstille seg selv så vellykket som mulig i intervjuet. Det var ikke noe i selve intervjukonteksten som bidro til et slikt inntrykk, men det blir likevel en faktor som det kan knytte seg en usikkerhet i forhold til.

En annen mulig svakhet kan være at min punkttering i intervjuprosessen var preget av at jeg jobber som familieveileder selv, og stilte spørsmål som jeg ønsket svar på med bakgrunn fra

egen erfaring. Jeg var spesielt oppmerksom på det i intervjuene, og hadde fokus på å stille oppfølgende spørsmål på det intervjupersonene sa i tillegg til de spørsmålene jeg ønsket svar på. Min forforståelse har påvirket hvilke spørsmål jeg har stilt, og hvordan jeg har tolket mine funn. I denne prosessen har jeg forsøkt å være så transparent som mulig for å få til en valid studie. Jeg har derfor redegjort for alle valg jeg har tatt.

6 Avsluttende kommentarer

Problemstilling for denne studien var: Hva er foreldrenes opplevelse av å delta i veiledning i regi av barneverntjenesten? For å besvare problemstillingen gjennomførte jeg semistrukturerte intervju med to mødre, en far og et foreldrepår. Med hjelp av IPA kom jeg i analyseprosessen frem til tre hovedfunn: (1) Møte med barnevernet var ubehagelig. At møte med barnevernet var ubehagelig for foreldrene var forventet og representerte ingen overraskelse, men at samtlige foreldre følte seg respektløst behandlet i sitt første møte med barneverntjenesten var noe uventet. (2) Møte med veileder ble en trygg havn. Det var gjennomgående i denne sammenheng at foreldre trakk fram at det er relasjonen og tilliten de etablerte til sin veileder som muliggjorde at de startet en endringsprosess. (3) Veiledningen gav ny og nyttig innsikt til handling. Dette funnet handler om at foreldrene beskriver at de i løpet av veiledningsprosessen endret både sin måte å se og være på ovenfor barna, noe som bidro til bedring av relasjonene.

Alle intervjupersonene var preget av det de beskrev å være en dårlig behandling av barneverntjenesten, i oppstartsfasen. Noe som følgelig påvirket veiledningen i oppstarten. Hvorvidt det er representativt for den avdelingen som først møtte foreldrene er vanskelig å si, men det at fem foreldre beskriver en slik opplevelse er bekymringsfullt både for barnevernet og avdelingen spesielt. Det strider også mot føringene som ligger i Prop. 169 L punkt 7.2.

Studien viser likevel at alle intervjupersonene opplevde veiledningen som nyttig. Ved at de først ble møtt på en måte som de opplevde som respektløst, ble nytteverdien først synlig når foreldre opplevde at de kunne ha tillit til deres veileder. Betydningen av relasjonen til veileder ble poengtert av alle foreldrene. Relasjonens betydning er godt kjent innen psykoterapi og representerer derfor ikke noe nytt. Intervjupersonene beskrev veilederen som en person de fikk tillit til. De opplevde seg hørt og forstått. (og at)veileder var interessert i å hjelpe dem (som foreldre)til å nå veiledningens mål.

I prosessen med å få mer kunnskap om hvordan foreldre opplevde foreldreveiledning i regi av en barneverntjeneste har flere momenter trådt fram. Jeg har sett at når foreldre får mer kunnskap og forståelse av hvordan egen oppvekst har virket inn på deres måte å være foreldre på, kan det skje en endring. Det har selvsagt også en sammenheng med om foreldrene har vilje og ønske om endring. Ved at emosjonelle perspektiver blir ivaretatt og sett i relasjon til

egen oppvekst kan ny forståelse dannes, og gi et bedre utgangspunkt for refleksjoner rundt hvordan en ønsker å være som foreldre. Det synes imidlertid å være avgjørende at refleksjonene gjøres med en veileder en har en god og tillitsfull relasjon til, og som har kunnskaper om hva som kan være hjelpsomt for foreldre.

Referanser

- Andersen, T. (2009). *Reflekterende Processer. Samtaler og samtaler om samtalerne*. Psykologisk forlag Danmark.
- Anderson, H. (2003). *Samtale Sprog og Terapi. Et postmoderne perspektiv*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Bagge, R. (2007). Refleksjoner omkring «ikke-vitende posisjon». *Fokus på familien*, 2007(2), s.113-126.
- Barnevernloven. (1992). *Lov om barneverntjenester av dato 17.juli 1992 nr.100*.
- Bateson, G. (2005). *Mentale systemers økologi, Steps*. Akademisk Forlag, København.
- Bjartveit, S. og Kjærstad, T. (1996) *Kaos og Kosmos. Byggesteiner for individer og organisasjoner*. 3.opplag 2001. Kolve Forlag 1996.
- Bowlby, J. (1988). *En sikker base. Tilknytningsteoriens kliniske anvendelse*. DET lille FORLAG, Fredriksberg. 1994. 5 opplag 2003.
- Christiansen, Ø. Bakketeig, E. Skilbred, D. Madsen, C. Havnen, K. J. Aarland, K. Hansen, E. B. (2015) *Forskningsskunnkap om barnevernets hjelpetiltak*. Uni Reserch Helse, Regionalt kunnskapscenter for barn og unge (RKBU Vest).
- Brandtzæg, I. Smith, L. og Torsteinson, S. (2011). *Mikroseperasjoner tilknytning og behandling*. Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.
- Dallos, R. and Vetere, A. (2005). *Researching Psychotherapy and Counselling*. England: Open University Press.
- Dallos, R. and Vetere, A. (2009). *Systemic Therapy and Attachment Narratives, Applications in a Range of Clinical Settings*. Routledge, Hove, East Sussex.
- DeJong, P. & Berg, I. K. (2005). *Løsningsskapende samtaler*. Gyldendal Akademisk , Oslo.
- Ekeland,T-J. (2014). *Konflikt og konfliktforståelse for helse og sosialarbeidere*. Gyldendal Norske Forlag AS Oslo 2 utg. 1 opplag.
- Farstad, M. (2016). *SKAM, Eksistens, relasjon, profesjon*. Oslo: Cappelen Damm AS.
- Fonagy, P. Gergly, G. Jurist, E. & Target, M. (2002). *Affect regulation, mentalization, and the development of the self*. New York, Other Press.

- Foucault, M. (1994). *Overvåkning og straff, Det moderne fengselssystemets fremvekst*. Gyldendals Fakkell-serie. 2, utgave.
- Foucault, M. (1999). *Seksualitetens historie 1, Viljen til viten*. Pax forlag.
- Frøyland, L. (2017). *Systemisk Samtale. Psykososialt samarbeid med barn, ungdom og foreldre*. Oslo: Fagbokforlaget.
- Gergen, K.J. (2010). *En invitasjon til Social Konstruksjon*. 1 utg. Forlaget Mindspace. København.
- Gergen, K.J. og Gergen, M. (2005). *Sosial Konstruksjon ind i samtalen*. 1 utg. Dansk Psykologisk forlag A/S. Viborg.
- Gotvassli, K.Å. (2012) Veiledning og den lærende organisasjon. I Ulvestad, A.K. & Kärki F.U. (red), *Flerstemt veiledning* (s.301-318). Oslo: Gyldendal Norske Forlag AS.
- Henriksen, J.O. (2010). *Skam som teologisk tema: et forsøk på å overvinne skamløsheten i teologisk antropologi*. I J. O. Henriksen og A.O Sjøvik (red.): *Livstolking i skole, kultur og kirke: festskrift til Peder Gravem* (s. 91-102). Trondheim: Tapir Akademiske forlag.
- Jensen, P. (2007). *Ansikt til Ansikt*. 1 utg. Oslo: Gyldendal Akademiske.
- Jensen, P. og Ulleberg, I. (2011). *Mellom ordene. Kommunikasjon i profesjonell praksis*. 1 utg. Gyldendal Norske Forlag. Oslo.
- Johannessen, A. Tufte, P.A. og Christoffersen, L. (2016). *Introduksjon til Samfunnsvitenskapelige metoder*. 5 utg. Oslo: Abstrakt Forlag AS
- Johnsen, A. og Torsteinsson, W. V. (2012). *Lærebok i Familieterapi*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Krogh, T. (2014). *Hermeneutikk. Om å forstå og fortolke*. 2 utg. Gyldendal Akademiske. Oslo.
- Kvale, S. og Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju*. 3utg. Oslo: Gyldendal akademiske.
- Kvello, Ø. (2015). *Barn i risiko, skadelige omsorgssituasjoner*. 2 utg. Oslo: Gyldendal Norske Forlag.

- Langdridge, D. (2006). *Psykologisk forskningsmetode. En innføring i kvalitative og kvantitative tilnæringer*. Trondheim: Tapir Akademiske forlag.
- Lorås, L. (2016). *Systemisk familierapi og Helsedirektoratets krav innen barne og ungdomspsykiatrien i Norge*. Fokus på Familien 2016 (2), 93 – 112.
- Lorås, L. (2016). *The map of competences in systemic therapy. A qualitative study of the systemic competences in Norwegian child and adolescent mental health that target the associated abnormal psychosocial situations in axis 5 (ICD-10)*. Doctorate of systemic psychotherapy, awarded by the University of East London in conjunction with the Tavistock Clinic, 2016.
- Lundby, G. (1998). *Historier og terapi. Om narrativer, konstruksjonisme og nyskriving av historier*. Tano Aschehoug.
- Lundby, G. (2009). *Terapi som samarbeid, Om narrativ praksis*. Pax Forlag Oslo.
- Pote, H. Stratton, P. Cottell, D. Boston, P. Shapiro, D. Hanks, H. (2000). *Systemic Family Therapy Manual*. Leeds Family Therapy & Research Center School of Psychology University of Leeds, Leeds LS2 9JT.
- Powell, B. Cooper, G. Hoffmann, K. og Marvin, B. (2014). *The Circle of Security Intervention. Enhancing Attachment in Early Parent-Child Relationships*. New York: The Guilford Press.
- Prop. 169 L (2016-2017). *Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak) Endringer i barnevernloven mv. (bedre rettsikkerhet for barn og foreldre)*.
- Seikkula, J. og Arnkil, T.E. (2007) *Nettverksdialoger*. Universitetsforlaget. Oslo.
- Skau, G.M. (2012). Personlig kompetanse- en dobbel utfordring i veiledning. I Ulvestad, A.K. & Kärki, F.U. (red), *Flerstemt veiledning* (s 53-70). Oslo: Gyldendal Norske Forlag AS.
- Skårderud, F. (2002). 2 opplag. Tapte ansikter. Introduksjon til en skampsykologi 1. Beskrivelser. I Wyller, T. (Red.), Skam. Perspektiver på skam, ære og skamløshet i det moderne (s.37-52). Fagbokforlaget Vigmstad og Bjørke AS Bergen.
- Smith, J.A. Flower, P. og Larkin, M. (2012) *Interpretative Phenomenological Analyses. Theory, Method and Research*. London: SAGE Publications Ltd.

- Stratton, P. Pote, H. Cottell, D. Boston, P. Shapiro, D. Hanks, H. (2009). *Systemisk Familieterapi etterlevelses protokoll*. Leeds Family Therapy & Research Center Institute of Health Sciences University of Leeds, Leeds LS2 9LJ.
- Sundet, R. (2012). Bruker involvert veiledning. I Ulvestad, A.K. & Kärki F.U. (red.), *Flerstemt veiledning* (s. 265-278). Oslo: Gyldendal Norske Forlag AS.
- Thagaard, T. (2013). *Systematikk og innlevelse. En innføring i Kvalitativ metode*. 4 utg. Oslo: Fagbokforlaget.
- Thomassen, M. (2016). *Vitenskap kunnskap og praksis. Innføring i vitenskapsfilosofi for helse og sosialfag*. 1 utg. Gyldendal Akademiske. Oslo.
- Ulleberg, I. (2004). *Kommunikasjon og veiledning*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Wampold, B.E. & Imel, Z. E. (2015). *The Great Psychotherapy Debate. The evidence for what makes psychotherapy work*. Routledge New York, 2 editions.
- White, M. (2008). *Kort over narrative landskaber*. Hans Reitzels Forlag. København
- Ølgaard, B. (2007). *Kommunikation og økomentale systemer. En introduktion til Gregory Batesons forfatterskap*. København: Akademiske forlag.

Vedlegg 1

Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjektet.

*Hvordan opplevde foreldrene å delta i foreldreveiledning i regi av
Barneverntjenesten?*

Bakgrunn og formål.

Takk for at du tar deg tid til å lese dette brevet! Du/dere har deltatt i veiledning hvor COS-P har vært en del av veiledningen, og derfor er jeg interessert i din erfaring med veiledningen.

Mitt navn er Gaute Sørensen. Jeg holder på med et Masterstudie i familieterapi og systemisk praksis ved VID Vitenskapelig høgskole i Oslo. Jeg er ansatt i Tiltaksavdelingen Stavanger Barnevern. Jeg er i gang med en masteroppgave hvor jeg ønsker å undersøke hvordan familier opplevde å motta foreldreveiledning i regi av Barneverntjenesten.

Ansvarlig: Gaute Sørensen. Veileder: Lennart Lorås.

Hva innebærer deltakelse i studien?

Dette er en kvalitativ forskning og jeg trenger derfor å intervju foreldre som har deltatt i foreldreveiledning. Jeg trenger fire foreldrepar, eller enslige foreldre, som har lyst og anledning til å delta i undersøkelsen.

Hvis du sier ja til å la deg intervju vil jeg stille deg en del spørsmål om hvordan du opplevde å motta veiledningen du fikk. Alle spørsmålene vil være knyttet til din opplevelse av veiledningen. Hva du opplevde som var hjelpsomt, ikke hjelpsomt, og hva du eventuelt savnet i veiledningen. All informasjon om deg/dere blir kun brukt til dette forskningsprosjektet. Intervjuet vil vare max 1,5 t. Intervjuet vil bli tatt opp på lydbånd, og deretter transkribert (gjort om til tekst). Etter at prosjektet er ferdig vil alle opplysninger om deltakerne bli slettet.

Hva skjer med informasjonen om deg?

Alle personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt. Det vil kun være meg som vil ha tilgang til personopplysningene, og de vil bli oppbevart i låsbart arkiv. Publikasjonen vil bli anonymisert slik at deltakere ikke vil bli gjenkjent. Personopplysninger blir ikke delt med noen instanser.

Frivillig deltakelse.

Det er frivillig å delta i studien, og du kan når som helst trekke ditt samtykke uten å oppgi noen grunn. Dersom du trekker deg, vil alle opplysninger om deg bli slettet.

Studien er meldt til Personvernombudet for forskning, NSD - Norsk senter for forskningsdata AS. Prosjektet skal etter planen avsluttes i mai 2018.

Gaute Sørensen. Tlf: 40853257

E-post: gaute.sorensen@lyse.net eller gaute.sorensen@stavanger.kommune.no.

Veileder: Lennart Lorås. Førsteamanuensis ved VID Vitenskapelig Høgskole. Tlf 98422113.

E-post: lennart.lorås@hvl.no

Mvh Gaute Sørensen.

Samtykke til deltakelse i studien.

Jeg har mottatt informasjon om studien, og er villig til å delta

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Intervjuguide

Intervju med foreldre som har deltatt i veiledning i regi av barneverntjenesten.

«Hva er foreldres opplevelse av å delta i foreldreveiledning i regi av barneverntjenesten»?

Intervjuspørsmål:

1. Hvordan opplevde dere å motta cos-p veiledning i regi av barneverntjenesten?

- a. Hvor lenge siden er det dere mottok veiledning fra tiltaksavdelingen? Hva tenkte du om at saksbehandler ønsket du skulle motta veiledning?
- b. Hvor lenge mottok du/dere veiledning? Hvem var tilstede?
- c. Hva husker dere best fra cos-p veiledningen?
- d. Hvordan opplevde dere å motta veiledning i regi av barneverntjenesten? Hva var hjelpsomt, hva var ikke hjelpsom. Hva ønsket dere mer av, savnet.
- e. Tenker dere/du at det kunne vært noen fordeler eller ulemper hvis veiledningen hadde vært i regi av noen utenfor BV.
- f. Kan du beskrive hvordan veiledningen var – har du et eksempel på noe som ble betydningsfullt i veiledningen / som ikke var bra i veiledningen? Hva var det som gjorde at det ble betydningsfullt/ ikke hjelpsomt?
- g. Var det noe som fremmet / hemmet veiledningen? Lokaler, veilederen?
- h. Følte du at du kunne si det du tenkte eller følte?

2. Hvorvidt opplevde dere forståelse for deres historier, bakgrunn og kultur/ måter å gjøre ting på?

- a. På hvilken måte var familieveileder opptatt av, eller nysgjerrig på deres bakgrunn og historie?
- b. På hvilken måte var familieveileder nysgjerrig på hva dere hadde gjort før dere begynte med veiledning? Følte dere at dere ble hørt? Hva fører det til når en blir hørt? Ikke hørt?
- c. Ble dere møtt slike dere ønsket, evt. hvordan ønsket dere dere å bli møtt?
- d. I hvilken grad opplevde dere at dere kunne påvirke veiledningen. Ta opp ting dere ønsket og lignende.
- e. Var det noen betydningsfulle øyeblikk i veiledningen? Positive/negative?
- f. På hvilken måte var dine ressurser og styrke i fokus?

3. På hvilken måte er kunnskapen og erfaringene fra veiledningen synlig i dag?

- a. Har noe forandret seg i familien etter veiledningen? I tilfelle hva har forandret seg?
- b. Hvordan merker barna forandringen?
- c. Har veiledningen påvirket andre områder i livet deres/ ditt? I tilfelle hvilke områder og på hvilken måte.
- d. Var det bare cos-p som det ble veiledet i, eller var det andre måter dere snakket om temaene på? I tilfelle, hva var mest nyttig for deg/dere?
- e. Hva var veileders fokus gjennom veiledningen utenom COS-P?

Vedlegg 3



Per Lennart Lorås
Diakonveien 16,
0370 OSLO

Vår dato: 17.08.2017
Deres dato:

Vår ref: 54818 / 3 / ASF
Deres ref:

Tilbakemelding på melding om behandling av personopplysninger

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 21.06.2017.
Meldingen gjelder prosjektet:

54818	Hva er foreldres opplevelse av å delta i foreldreveiledning i regi av barneverntjenesten?
Behandlingsansvarlig	VID vitenskapelig høgskole, ved institusjonens øverste leder
Daglig ansvarlig	Per Lennart Lorås
Student	Gaute Sørensen

Personvernombudet har vurdert prosjektet, og finner at behandlingen av personopplysninger vil være regulert av § 7-27 i personopplysningsforskriften. Personvernombudet tilrår at prosjektet gjennomføres.

Personvernombudets tilråding forutsetter at prosjektet gjennomføres i tråd med opplysningene gitt i meldeskjemaet, korrespondanse med ombudet, ombudets kommentarer samt personopplysningsloven og helseregisterloven med forskrifter. Behandlingen av personopplysninger kan settes i gang.

Det gjøres oppmerksom på at det skal gis ny melding dersom behandlingen endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for personvernombudets vurdering. Endringsmeldinger gis via et eget [skjema](#). Det skal også gis melding etter tre år dersom prosjektet fortsatt pågår. Meldinger skal skje skriftlig til ombudet.

Personvernombudet har lagt ut opplysninger om prosjektet i en [offentlig database](#).

Personvernombudet vil ved prosjektets avslutning, 31.05.2018, rette en henvendelse angående status for behandlingen av personopplysninger.

Dersom noe er uklart ta gjerne kontakt over telefon.

Vennlig hilsen

Marianne Høgetveit Myhren

Amalie Statland Fantoft

Kontaktperson: Amalie Statland Fantoft tlf: 55 58 36 41 / amalie.fantoft@nsd.no

Vedlegg: Prosjektvurdering

Kopi: Gaute Sørensen, gaute.sorensen@lyse.net

